

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894.

Andra Kammaren.

N:o 17.

Tisdagen den 13 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk;

med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884;

angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva; och

angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning.

De sålunda aflemnade kongl. propositionerna begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 2.

Efter föredragning af herr *D. Perssons* i Tällberg i senaste sammanträdet aflemnade motion, n:o 158, hänvisades densamma till behandling af lagutskottet.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtanden n:is 6 och 25; samt

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 2 och 3.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>J. M. Ekströmer</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 15 dennes,
»	<i>C. J. Bladh</i>	» 14 » » 15 »
»	<i>J. Anderson</i> i Tenhult	» 12 » » 16 »

herr <i>E. Eriksson</i> i Qväcklingen	under 13 dagar fr. o. m. den 16 dennes,
» <i>S. Arnoldsson</i>	» 12 » » » 16 »
» <i>C. Gethe</i>	» 12 » » » 16 »
» <i>J. Andersson</i> i Örstorp	» 14 » » » 16 »
» friherre <i>W. von Schwerin</i>	» 10 » » » 19 »
» <i>N. Jönsson</i> i Gammalstorp	» 14 » » » 15 »
» <i>S. O. Nylander</i>	» 10 » » » 16 »
» <i>C. G. Engström</i>	» 13 » » » 16 »
» <i>C. Persson</i> i Stallerhult	» 10 » » » 19 »
» <i>A. Petri</i>	» 13 » » » 15 »
» <i>H. Andersson</i> i Nöbbelöf	» 14 » » » 16 »
» <i>J. Bengtsson</i>	» 14 » » » 16 »
» <i>C. F. Petersson</i> i Dänningelanda	under 12 dagar fr. o. m. den 17 dennes, och
» <i>S. Nordström</i>	under 11 dagar fr. o. m. 17 dennes.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende; och

n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 22, i anledning af justitieombudsmannens framställningar rörande dels ändring af 20 § i förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 juni 1875 och dels tillägg till 23 § i samma förordning;

n:o 23, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lagbestämmelse i syfte att antingen fullt vitsord må tillerkännas in-teckningsbok eller beståndet af in-teckning för nyttjanderätt, undan-tag och servitut göras beroende af in-teckningens förnyelse;

n:o 24, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 58 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till vissa ändringar i 3 kap. ärfdabalken;

n:o 26, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om skyldighet för egare af afsöndrad jord att till stamhemmanet utgöra vissa afgälder;

n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om enskild själavård, konfirmation och Herrens heliga nattvard samt till lag angående jordfästning;

n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande främmande trosbekännares öfvergång till svenska kyrkan; och

n:o 29, i anledning af väckt motion med förslag till ändring i vissa delar af förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,⁴⁵ e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Onsdagen den 14 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 7 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om ändrad lydelse af 10 kap. 5 § strafflagen; och

med förslag till lag om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige och Norge.

Dessa kongl. propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos, hvar efter annan, Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bordlagda propositioner till Riksdagen, och hänvisades af desamma till statsutskottet följande:

angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk;

angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jord-egareandel i grufva; och

angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning.

Till behandling af lagutskottet öfverlemnades Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3;

statsutskottets utlåtanden n:is 26 och 27; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 och 29.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg till en början bevillningsutskottets betänkande n:o 6, angående vissa delar af allmänna bevillningen.

Under *punkten 1* hade utskottet, med föranledande af en inom Första Kammaren af herr friherre *J. Alströmer* väckt motion, n:o 3, framlagt förslag till i vissa delar ändrad lydelse af §§ 51, 54 och 65 mom. 1 i gällande bevillningsförordning.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr J. H. G. Fredholm: Den år 1883 utfärdade bevillningsförordningen innehåller i 52 § ett stadgande derom, att pröfningsnämnderna inom länen skola sammanträda inom senare hälften af september månad hvarje år, men pröfningsnämnden för Stockholm inom första hälften af oktober månad.

År 1892 företogs med anledning af en kongl. proposition i denna paragraf den ändring, att tiden för pröfningsnämndens sammanträde i Stockholm framflyttades till senare hälften af september månad i likhet med hvad som gäller för pröfningsnämnderna i länen.

Man har nu gjort mig uppmärksam på, att denna ändring skulle kunna hafva till följd, att, om man antager hvad utskottet föreslagit uti 51 §, detta skulle medföra afsevärda olägenheter för de skattskyldige i Stockholm. Förhållandet var förra året, att pröfningsnämnden sammanträdde i Stockholm den 15 september, och enligt nu gällande bevillningsförordning utgick besvärstiden åtta dagar före pröfningsnämndens sammanträde. Sålunda skulle besvären öfver taxeringsnämndens beslut vara inlemnade senast den 8 september. Skulle man nu framflytta tiden för besvärens ingifvande till fjorton dagar före första sammanträdet, skulle denna tid inträda

redan den 2 september. Detta skulle medföra den påföljd, att de skattskyldige i Stockholm icke skulle kunna påräkna mer än en vecka för att afgifva sina besvär. Det förhåller sig nemligen så, att taxeringsnämnderna afsluta sina arbeten den 15 juli, och sedermera åtgår en månad för införande i taxeringslängderna af den påförda skatten och utskrifning af debetsedlarne. Dessa uppgå i Stockholm till ett antal af öfver 85,000 stycken. När de inkommit till öfverståthållareembetets kansli den 15 augusti, åtgår sedan en vecka till deras utdelning. Således skulle de skattskyldige i hufvudstaden icke hafva mer än en vecka för att afgifva sina besvär. Det är härvid äfven att taga i betraktande, att vid denna tid på året upphåller sig en stor del af Stockholms folkmängd på resor eller vistas på andra orter. Dessa skulle då knappast kunna få sina debetsedlar sig tillsända och ännu mindre kunna vidtaga åtgärder för besvärs ingifvande. De skulle följaktligen blifva urständ-satta att besvära sig.

Det vill synas mig, som man skulle kunna vidtaga någon åtgärd för att förebygga dessa olägenheter beträffande Stockholm utan att beröfva landsbygden de fördelar, som med förslaget äro afsedda. Men för att detta skall kunna ske tillåter jag mig att anhålla om återremiss af 1:a punkten i utskottets utlåtande. Jag tillåter mig äfven att meddela, att ett likadant yrkande kommer att framställas i Första Kammaren.

Herr *Hammarlund* instämde häruti.

Herr *Johansson* i Noraskog: För min del skall jag icke motsätta mig den yrkade återremissen, för den händelse ett antagande af utskottets förslag skulle medföra, att Stockholms stad skulle åter komma i den undantagsställning, som togs bort vid 1892 års riksdag. För min del kan jag dock ej se, att svårigheterna för Stockholm skulle blifva så stora, att något sådant skulle blifva nödvändigt. Om nemligen pröfningsnämndens sammanträde framflyttas från den 15 till den 21 september, så få de skattskyldige i Stockholm samma förmåner som hvilken skattskyldig som helst i landsorten. Mig synes det således, som om någon återremiss ej skulle vara erforderlig, då genom den nämnda framflyttningen af pröfningsnämndens sammanträde Stockholms stads skattskyldige skulle få samma besvärstid, som de nu ega.

Kammaren skulle ock kunna afslå förevarande fråga, på det att den i verksamhet varande skattekomitén måtte taga saken i vidare öfvervägande till en annan gång. Utskottet har emellertid trott, att så afsevärda fördelar skulle kunna vinnas för landsorten genom upprättandet af de här ifrågasatta förteckningarna öfver inkomna besvärsskrifter, att det icke hyst någon tvekan om att redan nu få en dylik bestämelse införd i bevillningsförordningen. Men skulle det verkligen förhålla sig så, att eu sådan bestämelse skulle blifva till nackdel för Stockholms stad och att dess pröfningsnämnd nödvändigt måste sammanträda så tidigt som den 15 september, så torde det vara bäst att nu förkasta hela förslaget. Tills

vidare anser jag mig dock fullt berättigad att hemställa, att kam-maren behagade bifalla utskottets framställning.

Herr J. H. G. Fredholm: Det har också förefallit mig, som om den af mig nyss påpekade olägenheten skulle kunna undan-rödjas på den väg, som bevillningsutskottets ärade vice ordförande nu föreslagit. Men man har sagt mig, att stora svårigheter äfven då skulle uppstå, därför att pröfningsnämnden har så många be-svärsmål att handlägga, i medeltal 1,600, att, om man framflyttade tiden för dess sammanträde till sista dagarne i september eller återupptog det stadgande, som fans före 1892 års riksdag, men då ändrades på proposition af Kongl. Maj:t, pröfningsnämnden ej skulle kunna afsluta sina arbeten så tidigt som vore behöfligt för att den skulle kunna i tid meddela de beslut den fattat; hvar-igenom åter den tid, som skulle återstå för de skattskyldige att besvära sig öfver pröfningsnämndens beslut, skulle blifva så be-tydligt förkortad, att de svårligen skulle kunna hinna aflemna sina besvärsskrifter före årets slut, såsom det är föreskrifvet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt kam-maren återförvisa punkten till utskottet för förnyad behandling.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvud-titel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkten 1.

*Angående
fästnings-
artilleri-
corpsen för
sjöbefästnin-
garna vid
Karlskrona.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, bland annat, att, för uppsättning och underhåll af Karlskrona artillericorps så organiserad och aflönad, som en vid statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 13 januari innevarande är fogade normalstat närmare utvisade, måtte, i stället för det nu under femte hufvudtiteln till en fästnings-artillericorps för sjöbefästningarna vid Karlskrona uppförda reserva-tionsanslag å 189,600 kronor, i riksstaten för år 1895 uppföras ett reservationsanslag å 303,900 kronor, benämndt »Karlskrona artilleri-corps».

Under *mom. a)* af föreliggande punkt hade deremot utskottet — som vid granskning af den nu utaf Kongl. Maj:t till godkän-

nande framlagda staten för Karlskrona artillericorps, såsom den omorganiserade artillericorpsen för sjöbefästningarna vid Karlskrona skulle benämnas, funnit två deri upptagna tjänstebefattningar mindre nödvändiga, nemligen öfverstelöjtnantens och intendents — hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att fästningsartillericorpsen för sjöbefästningarna vid Karlskrona måtte, tillökad med fästningsartillerikompanierna vid sjömanscorpsen och med förändrad benämning af Karlskrona artillericorps, så organiseras och aflönas, som en utskottets utlåtande bilagd stat (bil. I) närmare utvisade; slutande denna stat å ett belopp af 293,795 kronor.

*Angående
fästnings-
artilleri-
corpsen för
sjöbefästningarna vid
Karlskrona.
(Forts.)*

Efter uppläsandet af utskottets hemställen, begärdes ordet af:

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Christer-son, som yttrade: Statsutskottet har såsom grund för den af utskottet föreslagna förändring uti staten tagit en jemförelse med förhållandet vid den i Vaxholm befintliga Vaxholms artillericorps och funnit, att likheten mellan dessa corpser och deras förlägningsorter skulle vara ett skäl att minska corpsen i Karlskrona med en regimentsofficer och en intendent. Jag vill därför påpeka ett par omständigheter, som enligt mitt förmenande göra, att det råder en ganska stor olikhet mellan dessa corpsers verksamhetsområden. Vaxholms fästning är, kan man säga, hufvudsakligen koncentrerad på ön Rindön, der de egentliga verken ligga, och under fredstid behöfver ingen besättning vara förlagd utom Rindön. Under krigstid finnas på ett par ställen der utanför åtskilliga batterier, som då skola besättas med en mindre styrka. Karlskrona artillericorps deremot har att besätta icke allenast fästningen å Kungsholmen, hvilken ligger ungefär 3 engelska mil rätt söder ut från sjelfva corpsens hufvuddepot, som till följd af rent lokala förhållanden måste blifva staden Karlskrona, utan äfven en annan, ungefär 5 engelska mil rätt vester ut om Kungsholmen liggande mindre fästning Hästholmen. Dessa båda fästningar hafva, förutom att skydda sig sjelfva som fästningar, äfven en ganska stor och vigtig uppgift, den nemligen att skydda och försvara de minor, som äro utlagda för att skydda de båda inloppen. Utom dessa båda fästningar har Karlskrona artillericorps äfven att besätta de befästningar, som ligga norr om Karlskrona stad, hvilken skyddas af en våt graf, och för att försvara den ligger ett slutet fäste samt åtskilliga öppna med kanoner försedda batterier.

Om man nu tänker sig, att dessa 3 småfästningar skola hvar och en för sig under krigstid skötas med det allvar och den insigt, som den stora vigten af deras belägenhet kräfver, synes det mig icke vara för mycket, om vid artillericorpsen funnes under chefen tvenne regimentsofficerare. I det fallet är det nemligen alldeles olika förhållande med Vaxholm, derigenom att sjelfva Vaxholms fästning i enlighet med förslag af en för ett par år sedan tillsatt komité icke skall förses med besättning, utan till och med dervarande kanoner borttagas och holmen, på hvilken fästningen ligger, förses med ett par mindre batterier snabbskjutande kanoner, som

Angående
fästnings-
artilleri-
corpsen för
sjöbefästningarna vid
Karlskrona.
(Forts.)

skulle skydda de utlagda minorna. Således kan Vaxholmsliniens försvarsstyrka under fredstid sägas vara förlagd på ön Rindön, under det att Kungsholmen och Hästholmen, hvilka båda skola hafva besättning under fredstid för att sköta dervarande materiel, och hvarest öfningar och skjutningar försiggå ständigt på båda ställena, äro skilda från hvarandra genom 3 sund och 2 stora öar.

Detta hvad öfverstelöjtnanten beträffar. Hvad åter intendenten angår, så torde det vara lätt att inse, att med de nya fordringar, som på senaste tider uppstått rörande intendenturen, det är knappast möjligt, att en ny corps, sådan som Karlskrona artillericorps är afsedd att blifva, skulle kunna nu uppsättas utan ganska stora svårigheter. Jag anser, att under sjelfva organisationstiden det skulle vara af ganska stor vigt för chefen att hafva till sitt biträde och till sin hjälp en intendent. Uti statsutskottets motivering säges, att genom den af utskottet föreslagna förändringen skulle vinnas mera enhet och undvikas onödiga kostnader. Jag kan icke finna, att i sak någon större enhet skulle vinnas derigenom, att förvaltningsdirektionen i Karlskrona skulle sköta den nya corpsens intendentur, hvilken omfattar en mängd för flottans stations förvaltningsdirektion alldeles främmande förhållanden, och i stället för besparing torde således lätt nog motsatsen kunna inträffa, om än det skulle kunna gå för sig i fredstid, då ingen fara är å färde, då hvad som icke sker i dag möjligt kan göras i morgon och hvad som icke blir bra gjordt kan göras om. Men under krigstid, då corpschefen har under sitt befäl en styrka af 4—5,000 man, hvilka äro förlagda på dessa 3 fästningar, hemställer jag, om det är möjligt för förvaltningsdirektionen i Karlskrona att tillfyllestgöra alla de behof, som man numera kräfver af intendenturen, synnerligast under pågående krig.

Det skulle därför enligt mitt förmenande vara en välbetänt och klok åtgärd att låta den i den af Kongl. Maj:t föreslagna staten upptagna öfverstelöjtnanten och intendenten stå kvar, så mycket mera som här icke är fråga om någon som helst utgift, enär de medel, som äro beräknade i staten, äro redan af Riksdagen beviljade.

Herr Redelius anförde: Jag ber kammaren om öfverseende, att jag begär ordet i en sådan fråga, som afhandlas i föreliggande statsutskottsutlåtande, då jag icke är fackman och således icke kan meddela några upplysningar af vigt. Anledningen, hvarför jag begärt ordet, är i stället att begära upplysningar, ty i sådana frågor som dessa måste man, då man icke är tillräckligt sakkunnig, afgifva sitt votum på god tro, men för att kunna göra det under medvetande att man likväl gifver sin röst för det ändamål, som vi ju alla äro ense om, nemligen till fäderneslandets gagn, erfordras dock att man har förtroende till vederbörande. Nu har likväl på senare tider inträffat något, som i någon mån rubbat mitt förtroende till de framlagda förslagen. Detta, som har rubbat mitt förtroende till förslaget, är bristande öfverensstämmelse mellan plan och förslag angående flottan i jemförelse med landförsvaret.

Jag ber att få inflika en erinran. I den här punkten har jag intet yrkande att göra, utan jag vill yttra mig om betänkandet i dess helhet, innan något beslut fattas rörande flottan. Detta är anledningen, hvarför jag nu begärt ordet redan vid första punkten.

I afseende å flottans *betydelse* är det just, som jag anser, att motsägelse föreligger. Då vi under föregående riksdagar behandlat fjerde hufvudtiteln, om landtförsvaret — särskildt då vi behandlade den under urtiman 1892 — föreföll det mig, som om alla sakkunnige varit ense derom, att försvarets *tyngdpunkt* var försvaret till *lands*; och under den uppfattningen gjorde jag — och flere med mig, tror jag — den uppoffring, som vi alla känna till, genom att votera så betydliga anslag för ändamålet. Är nu *det* återigen riktigt, som kommit fram på senaste tiden, så undrar jag, om vi verkligen togo sakerna i rätt ordning. Ty då synes det — såväl af anförda ord i statsrådsprotokollet öfver detta ärende som ock af hvad som eljest förekommit — som om *flottan* skulle vara det viktigaste. Det har nyligen, såsom många af oss hört, med stor kraft betonats, att, om vi bara hade en flotta, tillräckligt stark, detta skulle vara *det enda säkra medel, hvarigenom vi kunde upprätthålla vår neutralitet, d. v. s. förekomma krig*. När jag hörde det och läste det på åtskilliga ställen sedermera — ja, förut med — så tänkte jag: är det så, att flottan verkligen förmår detta, hvad behöfva vi då mera? *Kan* en flotta, *sådan som vi förmå åstadkomma den, förekomma krig*, ja, då är det ju åt flottan vi skola egna våra omsorger; och är det dertill ett *säkert* medel, så är det naturligtvis så mycket vissare då, att vi böra gå med på att ordna denna sak. Nu är det därför om detta jag önskar upplysning. Det är icke om flottans *uppgift* naturligtvis; ty det ligger ju i öppen dag, att flottans uppgift måste vara och icke kan vara annat än att skydda handeln, försvara våra kuster, försvåra en invasion och afskära reträtten, om en fiende dock lyckats landstiga någonstades. Det är klart, att detta är flottans uppgift. Och det är, som sagdt, icke heller derom jag vill hafva upplysning, utan om, huruvida vi verkligen *förmå* åstadkomma en *sådan flotta* med våra begränsade tillgångar, som *kan trygga oss* i detta hänseende, trygga oss inom våra skär, att en fiende ej kan med framgång försöka landstiga eller göra oss någon skada, och trygga oss i vår neutralitets respekterande. Är det så, synes det mig, som om vi hade bort handla annorlunda än vi gjort och lagt *tyngdpunkten* för försvaret på *flottan* och ej på landtförsvaret.

Det är ej nog, synes det mig, att vi pröfva hvarje sak så, som sig bör, för sig, pröfva dess nytta och behöflighet. Vi skola sedan, tänker jag, jemföra det ena anslagets behöflighet med det andras och se hvad som är nödvändigt; ty det är icke allt nyttigt, som begäres, och allt, som kan sägas vara nyttigt, är icke lika nödigt. Då vi som enskilde personer uppgöra våra särskilda stater för året, gå vi ju ut ifrån våra tillgångar och bestämma våra utgifter derofter. Det är åtskilliga saker, som vi finna önskvärda och gerna också vilja utföra, när vi kunna; men det är vissa saker, som äro absolut nödvändiga — dem taga vi i första rummet, och

Angående
fästnings-
artilleri-
corpsen för
sjöbefästningarna vid
Karlskrona.
(Forts.)

Angående
fästnings-
artilleri-
corpsen för
sjöbefästningarna vid
Karlskrona.
(Forts.)

de andra, önskvärda, få stå till. Ett allmänt känt exempel! En landtman har tarflig bostad. Den är obeqväm och bristfällig. Landtmannen har den önskan och har fattat beslut kanske också att ombygga den; men hans existens är dock för mer. Han måste först och främst se till, att han har någonting att lefva af; om han sedan kan åstadkomma medel att ombygga, gör han det, men ej förr. I afseende å vårt sjöförsvaret måste vi också först se till, hvad som är *absolut nödvändigt*; och detta skola vi göra.

Hvad jag nu begär och önskar, det är att få veta, om flottan har så *stor* betydelse, som det nu satts i fråga, och vi sålunda böra sätta den i *första* rummet. Derutaf kommer mitt votum att bero i de särskilda punkterna. — I den här punkten har jag, såsom sagdt, intet särskildt yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölles.

Mom. b)–e).

Bifölles.

Punkterna 2—8.

Bifölles.

Punkten 9.

Angående
extra anslag
till anskaffning af fartygsmateriel.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat, utöfver de af sistlidet års Riksdag till en pansarbåt beviljade, ännu icke anvisade 1,868,000 kronor, bevilja 10,622,000 kronor, att jemte förstberörda belopp utgå under åren 1895—1899 med en femtedel årligen, för att, jemte det till ofvannämnda pansarbåt för år 1894 anvisade anslag af 1,000,000 kronor, användas till nyanskaffning af fartygsmateriel i öfverensstämmelse med ett i statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden den 13 januari innevarande år intaget program, samt för detta ändamål för år 1895 anvisade 2,500,000 kronor.

Utskottet hemställde:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ny fartygsmateriel på extra stat för år 1895 anvisade ett belopp af 1,500,000 kronor.

Efter föredragning af punkten anförde:

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Christer-son: Herr talman, mine herrar! Hvar och en, som är verkligt intresserad för, att vi skola få ett sjöförsvaret inom en rimlig tid, kan icke annat än beklaga, att statsutskottet ej ansett sig kunna tillstyrka Riksdagen att bevilja mer än $\frac{3}{5}$ af det utaf Kongl. Maj:t begärda anslaget.

Redan vid förra riksdagen hade jag tillfälle att min pligt likmätigt upplysa om det för hvarje försvarsvän nedslående tillstånd, i hvilket Sveriges flotta för närvarande befinner sig. Kongl. Maj:t hade vid förra årets riksdag framlagt ett förslag om fast byggnadsanslag på ordinarie stat. Riksdagen beviljade icke detta anslag, och vid förhandlingarna om detsamma i denna kammare tycktes det framgå, att den egentliga anledningen, hvarför det blef afslaget, var dess natur af ordinarie, hvarigenom Riksdagen dels blefve bunden för lång tid och dels icke kunde utföra den kontroll, som Riksdagen ansåg önskvärd. Med anledning deraf har ett nytt förslag, det nu föreliggande, blifvit uppgjort, deri man begärt ett anslag på extra stat. Dess form medgifver Riksdagen att under hvarje år af den femårsperiod, som är föreslagen, fullständigt kontrollera det sätt, hvarpå — och det mål, hvartill dessa penningar äro afsedda att användas.

Om nu Kongl. Maj:ts förslag vunne bifall, skulle vi vid slutet af innevarande årtionde ega en materiel af tidsenliga fartyg, som vore minst dubbelt så stor som den vi hafva. Vi skulle vinna en betydligt ökad lättnad att kunna på tidsenligt sätt öfva vår personal och sålunda uppehålla dess erkända — utom Sverige till och med — erkända yrkesskicklighet. Man skulle kunna hålla kvar det nit och det intresse för tjänstens alla olika grenar, som verkligen för närvarande finnas. Detta är en viktig omständighet, ty, mine herrar, inom sjövapnet liksom inom hvarje verksamhetsområde kommer man naturligtvis icke långt, om icke de ledande individerna äro genomträngda af ett lefvande intresse för den sak, som de hafva att sköta.

Skulle återigen statsutskottets förslag vinna Riksdagens bifall i stället för Kongl. Maj:ts; ja, hvad blefve då följden?

Den närmaste följden blefve den, att först om tre år härefter kunde vi hoppas att få pansarbåten n:o 4 färdig, och före år 1896 kunde vi svårligen hinna anskaffa några minbåtar, hvilka ju äro af så ofantlig vikt för ett ordnadt kustförsvar. Före den tiden kunde man icke heller tänka sig, att arbetet på den första af de så nödiga avisobåtarna, hvaraf behofvet redan nu är ganska kämbart, ens blefve påbörjad. Någon planmessighet vid byggandet skulle icke kunna ega rum, enär man det ena året icke kunde veta, hvad man det följande året hade att räkna på, och i ekonomiskt afseende komme man att lida en förlust, ty den besparing, som ovilkorligen skulle uppstå genom ett systematiskt sätt att gå till väga vid nyanskaffandet — och denna besparing är större än mängden här föreställer sig — komme naturligtvis att uteblifva. I militäriskt hänseende kan det medföra en fara att uppskjuta eller, hvilket är detsamma, att fortsätta, på samma sätt som skett under de 12 sista åren, med anskaffande af fartygsmateriel, hvilket dessutom, såsom jag nyss påpekade, skulle i ekonomiskt hänseende medföra en förlust.

Jag anser, att i denna omständighet ligger en maning att så snart som möjligt försöka att med alla de krafter, vi rimligen kunna använda dertill, ordna vårt sjöförsvar, om hvars nödvändig-

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)*

Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)

het jag är öfvertygad, att de fleste åtminstone här äro fullt ense. Det är nödvändigt för att, om någon krigsförveckling skulle uppstå i vår närhet, vi skola hafva rättighet att få anses vara neutrala, ty hvad beträffar en på diplomatisk väg afgifven neutralitetsförklaring, så respekteras den föga af krigförande magter, vare sig den är garanterad eller icke. Om någon af de krigförande magterna skulle finna, att han kunde på vår bekostnad bereda sig en förmån framför sin motståndare, så bryr han sig icke om neutralitetsförklaringen, utan tager hvad han önskar. Står således intet bakom papperet, har neutralitetsförklaringen ingen betydelse. Den första nödvändigheten är därför att genom ett ordnad försvar för oss möjliggöra att till det yttersta försvåra en fiendes landstigning på vår kust och derigenom i det allra längsta hindra fienden att få fötfäste inom vårt eget land. Jag behöfver icke inlåta mig på, hvilken förödelse inträffar, om kriget flyttas inom egna landamänen.

Jag skall begagna detta tillfälle att svara den talare, som framstälde en fråga. Det skulle vara mycket lättare att gifva ett mer distinkt svar på denna fråga, om den varit mer begränsad och för fackmannen tydligare formulerad. Nu är det svårt att, såsom frågan här framstälts, finna en form för svaret derå, så att det blir tillfredsställande. Det är så många faktorer, som måste tagas i betraktande för att rätt kunna besvara frågan, såsom dels tidpunkten när och dels under hvilka förhållanden, försöket till landstigningen tänkes skola ega rum. Om t. ex. frågan formuleras sålunda: skulle flottan under förutsättning, att man hade den kvantitet fartyg, som föreslagits af olika komitéer, kunna hindra en landstigning? — vågar jag påstå, att icke någon af de stater, från hvilka vi kunna riskera en landstigning, skall kunna ilandsätta en arméstyrka hos oss eller att åtminstone sådant bestämdt icke kan ske, förrän den del af vår landtarmé, som vi kunna disponera öfver och vilja använda mot fienden, hunnit finna sig på stranden, och sedan, om flottan dervid skulle hafva dukat under, blir det denna armés sak att hindra fienden att komma i land. Och kunde flottan uträtta det, att fienden uppehölles så länge, till dess man till lands hunnit koncentrera sina krafter å en viss punkt, så hade flottan fyllt sitt ändamål. Ty jag tror, att om flottan lyckats uppehålla den fiendtliga landstigningscorpsern och denna i landstigningsögonblicket mötes af svenska armén på stranden, så skulle, med den kännedom jag har om svenska armén i forna tider, det icke lyckas någon fiendtlig styrka att komma i land.

Jag skulle dessutom, såsom bevakande skäl för att närmare tänka på behovet att med mer fart utveckla flottan, vilja framhålla en omständighet, som kanske underskattats af en och annan. Jag tänker på flottans personal. Den har genom de beslut, kamraren nyss fattat, vunnit en ganska nämnvärd förstärkning, icke minst i kvalitativt hänseende, och det är ju en stor fördel. Om vi nu anställa en jämförelse mellan arméns och flottans personal, så finna vi, att vi, med mycken rätt och på goda grunder, gjort hvad vi kunna för att stärka vår armé; vi hafva sökt skaffa den tids-

enlig utrustning, vi hafva sökt skaffa den de bästa vapen, och detta är mycket rätt och klokt i dubbelt mått, ty det är endast rättvisa gent emot soldaten att göra honom lika väl rustad som den fiende, mot hvilken han skall uppträda. Men låt oss kasta vår blick på flottan! I händelse af mobilisering eller krig förstås det af sig sjelft, att hvarje fartyg, som kan göra någon nytta mot fienden, skall ut, och tydligt är, att hvarje fartyg kräver sin besättning. De skulle ut, märken det väl mine herrar, äfven de gamla träfartygen. Man skulle lemna hemma så mycket man kunde af tacklingen och dylikt, men fartygen skulle i alla fall ut. Om vi nu tänka oss den del af vår flottas personal, som ödet läte kommenderas ut på dessa gamla träfartyg utan skydd med sig mot de fartyg, som fienden hade, utrustade med alla nutidens förbättringar såväl för offensiven som defensiven, måste vi åtminstone erkänna, att de icke äro likställda med den fiende, mot hvilken de skulle uppträda. Jag har endast velat påminna om detta, ty så länge en så stor del af vår flottas materiel är urmodig, skall sådant inträffa, för den händelse ett krig skulle uppstå, i hvilket vi mot vår vilja skulle indragas. Under sådana förhållanden skulle man ju i korthet med några ord kunna angifva sjöförsvarsfrågans nuvarande ställning sålunda. Vi känna alla, att vår fartygsmateriel af tidsenlig beskaffenhet är så obetydlig, att vi med den föga kunna uträtta, vi äro alla öfverens om — jag utgår från den förutsättningen, att vi verkligen vilja skaffa oss sjöförsvaret — att om vi vilja hafva ett sådant, måste vi skaffa oss åtminstone det minimum, som af de särskilda komitéerna, hvilka uttalat sig vid olika tillfällen, framhållits såsom önskemål. Vi äro alla öfverens, att de typer, som äro antagna, äro lämpliga och passande för oss. Kostnaden för dessa typer är bekant, men det förhåller sig med fartyg som med oss sjelfva, man kan icke existera mer än under viss tid, och det är sant, att dessa fartyg icke räcka så länge som önskligt vore i förhållande till hvad de kosta, men de äro i det fallet likställda med alla andra. I följd häraf är det naturligt, att vi måste för att vinna detta mål ordna anskaffningen så åtminstone, att den hinner blifva afslutad, innan de fartyg, som redan finnas, blifva olämpliga för sitt ändamål. Märken väl, att jag utgår från den förutsättningen, att vi verkligen vilja skaffa oss ett sjöförsvaret, som skulle i förhållande till de kostnader, som derå nedläggas, kunna motsvara, hvad landet hade rätt att vänta sig af flottan.

Jag skall icke mycket längre upptaga kammarens tid. Det är mycket svårt att i denna fråga framlägga några skäl, som icke redan äro till stor del kända, och deras vikt och värde är dock icke beroende på annat än hvad individen sjelf vill tillmäta dem. Men jag skall dock, innan jag slutar, tillåta mig icke blott på grund af den befattning, som för tillfället ger mig rättighet att ställa mina ord till kammaren, utan äfven såsom svensk och såsom en man, som af innersta hjerta älskar sitt fosterland, göra en hemställan till kammaren och till en hvar särskildt af dess ledamöter, den nemligen, att han, behjertande den stora betydelsen af frågan

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.*
(Forts.)

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)*

om ordnandet af vårt sjöförsvär, för sin del ville för en lycklig slutlig lösning af denna viktiga fråga lemna den hjälp och det understöd, som han sjelf anser, att en förutseende omtanke för bibehållande af Sveriges sjelfständighet bjuder.

Herr Mankell: Det ärade statsutskottet har visserligen vägrat tillstyrka den plan för nybyggnad af flottans fartyg, som af Kongl. Maj:t blifvit framlagd, äfvensom afstyrkt dermed sammanhängande anslag å 2,500,000 kronor årligen under fem års tid. Och därför får man hålla utskottet räkning.

Icke för ty finner man, att sjöförsvärsbudgeten till nästa års statsreglering är höjd från 8,300,000 kronor till 8,700,000 kronor. Man skulle dock kunnat vänta, att, med anledning af de stora och ständigt ökade utgifter, som erfordras till följd af urtima Riksdagens beslut angående landtförsväret, och till följd af våra finansers deraf väsentligen försämrade skick, något stillastående med afseende å sjöförsvärets utveckling skulle komma att ega rum.

Tillsär man, huru förhöjningen på sjöförsvärsbudgeten tillkommit, finner man, att den hufvudsakligen härleder sig från nybyggnadsanslaget, hvilket statsutskottet tillstyrker att höjas till 1,500,000 kronor, från de 1,000,000 kronor, hvarmed det utgått under innevarande års statsreglering. Detta är dock vida mer än under de senaste åren egt rum. År 1890 utgjorde samma nybyggnadsanslag 1,055,000 kronor, år 1891 1,239,000 kronor, år 1892 1,250,000 kronor, år 1893 sänktes det till 1,118,000 kronor, och år 1894, sannolikt till följd af känslan af de genom urtima Riksdagens beslut föranledda kostnader, till 1,000,000 kronor. Men nu vill man öka det till 1,500,000 kronor.

För min del kan jag icke finna, hvarför flottans nybyggnad nästkommande år skulle behöfva forceras mer än förut. Om något anslag är af den natur, att det utan fara eller olägenhet kan fördelas på flera år, så är det detta. Om den fjerde pansarbåten skulle blifva färdig några månader förr eller senare, så betyder detta föga. Deremot betyder det för vår nästkommande statsreglering ganska mycket, om en half million kan besparas. Och skall detta ske, så måste det ske nu på femte hufvudtiteln, i synnerhet om vi vilja försöka att undvika, jag vill icke tala om arfsskatten — ty det torde väl numera knappast vara möjligt — men åtminstone stämpelskatten, hvars beskaffenhet är så omtvistad. Ty på öfriga hufvudtitlar och anslagsfordringar, som ännu återstå att behandla, torde icke mycket vara öfrigt att spara. Det är därför som jag anser, att den nu föreslagna summan af 1½ million godt bör kunna nedsättas till 1 million.

I sammanhang härmed ber jag att få nämna följande. Det ärade statsutskottet har i sitt utlåtande utan betänkande velat medgifva Kongl. Maj:t att i afseende å byggnaden af den fjerde pansarbåten vidtaga de nya anordningar, som af departementschefen blifvit föreslagna. Hvilka äro då dessa nya anordningar? För så vidt man skall döma af det i detta hänseende ganska otydliga statsrådsprotokollet, lär det icke kunna vara något annat, än att

i öfverensstämmelse med den senaste certkomiténs förslag de tvenne gröfsta kanonerna, som på de äldre pansarbåtarna stodo förenade i ett torn i fören af fartyget, nu skulle särskiljas i tvenne torn, hvaraf ett skulle förläggas till fören och ett till aktern. Jag beklagar högeligen, att den inflytelserika stämma från statsutskottets sida, som föregående år, jemte min, höjde sig mot en sådan anordning, nu icke lätit höra af sig.

Hvad betyder i sjelfva verket denna förändring? Jo, den betyder, att hvarje kanon af gröfsta kaliber, som samtidigt skall föras i elden åt samma sida, nu kommer att kosta 3 millioner, d. v. s. hela pansarfartygets kostnadsbelopp, i stället för att den på de äldre pansarbåtarna blott kostat 1½ million, hvilket med andra ord vill säga, att för att samtidigt åt samma sida åstadkomma samma eldverkan, måste vi bygga två pansarfartyg i stället för ett samt beqväma oss till de deraf följande kostnaderna. Jag anser det som en skyldighet att underrätta kammaren härom, ty det är förmodligen ganska få, som rätt uppfattat statsrådsprotokollets mening i detta hänseende, och kammaren torde böra veta, hvad den beslutar eller icke beslutar.

Jag förstår mycket väl meningen med denna anordning, det är nemligen den, att man ännu letver i den illusionen att kunna förfölja eller undvika förföljelse. Men detta torde icke lyckas, när man ihågkommer, att de nya pansarfartygen icke hafva större fart än knappast 15 knop, då deremot i andra flottor finnas fartyg, som hafva en hastighet af 18 å 20, ja, ända till 22 knop. Jag såg till och med för några dagar sedan en uppgift om att nya fartyg bygdes, som skulle göra ända till 25 knop. Under sådana förhållanden hemställer jag till den ärade kammaren, om man rimligtvis kan antaga, att de pansarfartyg, hvarom nu är fråga, under ett sjökrig skulle kunna spela den roll, som man synes vilja tillmäta dem? De kunna hvarken förfölja fienden eller sjelfva komma undan.

Enär ämnet kommit på tal, ber jag att äfven få nämna några ord om de i statsrådsprotokollet ifrågasatta *avisofartygen*. Om något slags fartyg böra hafva det största möjliga snabbgående, som kan beredas ett krigsfartyg, så är det just *avisofartygen* eller, hvilket är detsamma, *rekognosceringsfartygen*. Enligt certkomiténs förslag skulle desamma få en hastighet af endast 19 knop, under det att vi sjelfva hafva minbåtar, som göra 20 knop, och, som jag nyss nämnde, i främmande länders flottor finnas en mängd fartyg, som göra ända till 22 knop och derutöfver. Jag fruktar, att den ärade sjökrigsstyrelsen icke i detta hänseende har följt med sin tid, och jag vill begagna detta tillfälle att uttala min öfvertygelse att vi, om vi skola bygga sjökrigsfartyg, skulle göra mycket bättre i att nedlägga 5 å 6 millioner på mycket snabbgående stålpanskryssare, som åtminstone i aflägsnare farvatten kunde skydda vår handel, än på dessa pansarfartyg å 3 millioner, som passa hvarken för det ena eller det andra.

Jag vill fortfarande framhålla, att jag vidhåller mina förut så många gånger uttalade åsichter om de nu under byggnad varande pansarfartygens olämplighet för våra tillgångar, för våra farvatten

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.*
(Forts.)

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.*
(Forts.)

och för våra behof. Jag förstår icke, huru man kan hysa sådana illusioner som dem den ärade talaren näst före mig å nyo upprepade och som jag så många gånger sökt bestrida, nemligen att man skulle kunna lyckas hindra eller försvåra en fiendtlig landstigning eller efter landstigningen på något sätt besvära fiendens fartyg. Det tyckes vara omöjligt att räkna ut, att 10 är mer än 1. Det tyckes vara omöjligt att förstå, att då alla de stormagter, med hvilka det kunde komma i fråga att vi skulle strida i ett sjökrig, hafva budgeter, som äro 10 å 20 gånger större än vår, så måste de äfven kunna anskaffa krigsfartyg till en mängd, som är 10 å 20 gånger större, än hvad vi möjligen kunna åstadkomma, äfven om vi få 5, 10 eller 15 pansarfartyg å 3 millioner, äfvensom att den oundvikliga följden häraf blefve den, att våra få och icke snabbgående pansarfartyg genast vid krigets början blefve in jagade i våra hamnar och derstädes blockerade, alldeles som den ryska flottan under krimkriget och den tyska flottan under 1870 års krig.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra ber jag att få föreslå, att nybyggnadsanslaget till flottan nedsättes från den af statsutskottet föreslagna summan 1,500,000 kronor till 1,000,000 kronor, och anhåller, att herr talmannen derå behagade göra proposition.

Herr Lilliehöök: Herr talman, mine herrar! Jag skall anhålla att med några ord få bemöta den siste värde talaren på stockholmsbänken. Han yttrade bland annat, att det af Kongl. Maj:t föreslagna pansarfartyget icke vore i besittning af några afsevärda fördelar, utan snarare vore sämre än den pansarbåtstyp, som vi för närvarande ega. Jag skall anhålla att få i någon mån bemöta detta uttalande.

Våra nuvarande pansarfartyg hafva vunnit erkännande af såväl in- som utländska fackmän, och de äro fortfarande till sina hufvuddrag synnerligen väl afpassade för våra förhållanden och lämpliga för vårt kustförsvar. Det är allmänt erkänt. Men i anseende till krigsmaterielens och i synnerhet artilleriets utveckling har det blifvit nödvändigt att göra vissa modifikationer på dessa pansarfartyg. Dessa modifikationer, som här äro utförda på det af Kongl. Maj:t föreslagna fartyget, bestå, som herrarne torde känna, företrädesvis i två särskilda konstruktionsmoment, nemligen dels att åtskilja de två grofva kanoner, som nu äro placerade i ett gemensamt torn, och placera dem i två särskilda torn, ett i fören och ett i aktern, och dels att förse det sekundära batteriet, som på de nuvarande pansarfartygen är alldeles oskyddadt, med en pansarbeklädnad för att derigenom kunna utestänga projektiler från ettsnabbskjutande artilleri, som nu kan öfverhölja detta batteri med en förödande eld. Anledningen, hvarför man har placerat kanonerna så, som här är föreslaget och som nu statsutskottet i sitt utlåtande har godkänt, är den, att man anser en brist finnas hos de nuvarande pansarbåtarna, bestående deruti, att de två gröfsta kanonerna icke kunna skjuta akter öfver. Skorstenar och öfverbyggnader utgöra nemligen hinder derför. Men om kanonerna placeras på skilda ställen af fartyget, så kan detta

grofva artilleri serveras hela horisonten rundt och derigenom upptaga striden med en fiende, om han nemligen är inom skotthåll, på hvilken punkt han än må befinna sig. Skulle ett af våra pansarfartyg blifva utsatt för anfall af två eller flera andra fartyg, torde det vara ganska svårt för detta fartyg att ständigt manövrera så, att icke ett af de anfallande kommer i tillfälle att beskjuta det anfallna fartyget inom den döda vinkelns område. Detta är således en svag punkt hos de nu befintliga fartygen, som man i den nya konstruktionen sökt undanröjda. — Det är tydligt, att om man aflössar ett skott med en af de grofva kanonerna i det nu befintliga pansartornet, så uppstår en mycket intensiv krutrök, som icke skingrar sig så snart, och innan den hunnit skingra sig, kan man icke använda den andra kanonen. Denna olägenhet förebygges genom att placera kanonerna på skilda ställen af fartyget. — Om en projektil träffar i sjelfva skarfvén mellan den fasta och den rörliga delen af tornet på fartygen af Svea-typen, så är det antagligt, att tornet läses så att kanonerna icke kunna inrigtas på annat sätt än genom att manövrera fartyget. När en sådan projektil träffar ett af de torn, som äro uppsatta på det nya pansarfartyget, så är det visserligen sant, att detta torn också kan blifva fastläst, men man har då åtminstone en kanon fri att sidorigta.

Beträffande pansarskyddets nödvändighet torde jag icke behöfva offra många ord derpå. Om man tager hänsyn till det nya artilleriets ofantliga utveckling och den snabba eldgifningen — man kan med 12 cm. kanoner utslunga 10 projektiler i minuten — så inser man lätt nödvändigheten af att förse det sekundära batteriet med något slags pansarskydd. Man har icke kunnat tänka sig, att detta skulle vara origtigt, och därför har också detta förslag kommit till stånd. Men det är naturligt, att i och med detsamma man förser fartyget med ökad pansarbeklädnad, måste man öka fartygets volym för att det skall kunna bära denna pansarbeklädnad; och i och med detsamma man ökar dess volym, ökas äfven dess vikt och kostnaderna för detsamma. Detta är skälet, hvarför ett fartyg efter det nya förslaget kostar något mera än efter det gamla.

Som herrarna torde hafva sig bekant, kostar Svea 2,868,000 kronor utan ammunition, och det nu föreslagna pansarfartyget skulle komma att kosta 3,075,000 kronor. Skilnaden är således blott 207,000 kronor; och jag hemställer, om man icke bör kunna offra denna summa på det nya fartyget, när man vinner så afsevärda fördelar. Jag tror mig härmed i någon mån hafva utredt frågan om fördelarne af det nya förslaget.

Hvad sedan beträffar farten, så sade den siste ärade talaren, att man icke skulle kunna bringa upp den till samma höjd, som i utlandet nu befintliga typer hafva. Jag tror, att i anseende till att nu föreslagna pansarfartyg blir något större än våra nuvarande, kan man hafva goda utsigter att bringa upp farten något högre än nu är förhållandet. Det är nemligen ett kändt faktum, att ett större fartyg fordrar mindre kraft för att framdrivas än ett mindre i proportion till displacementet. Den kraft, som erfordras för

*Angående
extra anslag
till anskaffning af fartygsmateriel.
(Forts.)*

Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.

(Forts.)

en båt af Sveatypen, utgör $1\frac{1}{2}$ hästkraft per ton deplacement, då deremot utlandets större pansarfartyg fordra blott 0,93 hästkrafter per ton. Svårigheten att framdrifva ett fartyg tillväxer i samma mån som fartygets storlek minskas. Detta är anledningen till, att våra mindre pansarbåtar icke kunna bringas upp till den hastighet som de större pansarbåtarna t. ex. i engelska marinen äga, hvilka äro 4 å 5 gånger så stora. I sammanhang härmed skall jag taga mig friheten bemöta ett yttrande, som den siste talaren behagade fölla, då han talade om, att våra pansarbåtar voro så synnerligen olämpliga, på grund af att deras fart vore så liten. Jag vill nemligen upplysa, att de pansarbåtar, som vi hafva, kunna drivas upp ända till 16 knop. De pansarbåtar, som senast blifvit byggda i England och som uppgå till en storlek af 14,000 tons, hafva en hastighet af $16\frac{3}{4}$ å 17 knop. Skilnaden är således icke så stor. Att dessa pansarbåtar skulle kunna drivas upp till 20 å 22 knop, som den siste talaren sade, det är alldeles omöjligt. Ty i och med detsamma som man använder en stor del af deplacementet för att bära pansarvigten, kan man icke räkna på att få så mycket kvar för maskinvigten. Det är nemligen en sak, som är klar och tydlig, att det icke är möjligt att drifva upp ett pansarfartygs hastighet öfver en viss bestämd gräns, med mindre man reducerar pansarets vikt.

Den siste talaren yttrade sig vidare om det föreslagna avisofartyget. Jag vill då först nämna, att detta fartyg är afsedt att vara ett kuskaparefartyg. Det skall hafva till uppgift att söka upp fienden, utfinna, hvar han håller till, och lemna underrättelser om hans förehafvanden. Det har påvisats, hvilken stor betydelse avisofartygen hafva för marinen; och särskildt under nuvarande förhållanden, då vi icke hafva en tillräcklig flotta, kan det vara nyttigt att hafva ett avisofartyg, som underrättar oss om hvar fienden ställer sin färd, så att vi hinna bringa armén till uppmarsch och möta honom, der han ämnar landsätta sina trupper. Man hade tänkt sig, att ett större fartyg skulle vara nyttigt och bra, men man har dragit sig för kostnaden. Den nu föreslagna avisofartygen skulle komma att kosta 880,000 kronor, och han skulle få en hastighet af 19 knop. Denna hastighet är visserligen icke så stor i jämförelse med hastigheten hos exempelvis en första klassens större minbåt eller en kryssare på 10,000 tons, men man måste dervid taga i betraktande, att avisofartyget ej blir mer än 670 tons, och det är en stor skilnad mot 10,000 tons. Här blir förhållandet detsamma i afseende på den behöfliga maskinkraften, som jag nyss förut talat om, att det icke är så lätt att drifva upp farten på ett så litet fartyg. Det är icke möjligt att få upp fartygets hastighet utan att pressa in luft under pannorna, så att man får så stor ångproduktion som möjligt.

På grund deraf, att detta fartyg är afsedt att vara ett kuskaparefartyg, behöfver det ej heller föra så mycket artilleri som den siste ärade talaren ansåg nödvändigt. Det skall nemligen vara bestyckadt med en 12 centimeters kanon och fyra 57 millimeters snabbskjutande kanoner. Detta har man ansett vara nog. En 12

em:s kanon akterut föreslogs visserligen men borttogs ur förslaget, då den ej ansågs behöfelig.

Att söka bedöma en marins förmåga att försvara ett land efter hvad den kostar i jemförelse med andra nationers, det är ett sätt att kalkylera, som jag icke begriper. Jag kan icke inse, hvarför vi ej, om vi få en sådan flotta som komitéerna föreslagit, skola kunna afvärja en landstigning på vår kust. Jag har ingen misstro till att vi ej skulle kunna förhindra en sådan, om jag tänker mig, huru det kommer att gå till vid en invasion. Då kommer en transportflotta, som skall öfverföra en 30- à 40,000 man. Denna flotta kommer att bestå af ett 30- eller 40-tal fartyg — kanske mera — och få en utsträckning af 2 à 3 mils längd. Då fienden har att skydda en transportflotta af en så stor utsträckning, vore det väl underligt, om vi icke skulle kunna anfalla denna flotta och med en relativt liten styrka åstadkomma en stor effekt, till fosterlandets försvar.

*Angående
extra anslag
till anskaffning af fartygsmateriel.
(Forts)*

Herr Pehrson i Törneryd: Såsom varande landtman och icke i besittning af sakkunskap kan det vara vågadt af mig att uppträda i en fråga sådan som denna. Jag skall heller icke försöka mig på att lägga mitt ord i vågskålen i afseende på frågan, om försvarets tyngdpunkt bör ligga hos landtförsvaret eller sjöförsvaret. Derom vill jag icke yttra mig, utan jag har endast velat säga några ord med afseende på den rent ekonomiska frågan.

Det kan enligt mitt förmenande icke undgå någon, att det gör ett egendomligt intryck icke allenast på Riksdagen utan äfven på allmänheten, att hvarje gång försvarsfrågan är på tal, det är så ytterst litet man från de sakkunniges sida får höra rörande landets förmåga att bära de bördor, man vill pålägga. Det är ur en sådan synpunkt, som jag vid detta tillfälle skall be att få säga, att det förslag, som Kongl. Maj:t framlagt, icke synes mig vara väl motiveradt. Statsutskottet har i detta förslag gjort åtskilliga jemkningar och förändringar, hvilka jag tror äro välbetänkta, och jag hoppas att Riksdagen skall komma att godkänna dem.

Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet uttalade, synbarligen med ett visst vemod, att, om statsutskottets förslag godkändes, den fjerde pansarbåten först om tre år härefter blefve färdig. Nå väl, om detta kan kallas att gå allt för sakta på den väg, som man anser vara den rätta, så tror jag, att, vid ett tillfälle sådant som detta, man har både skyldighet och rättighet att se till, hvar orsaken härtill kan ligga. Då återföres jag till den tanke, som för en stund sedan uttalades af herr Redelius, då han, om jag fattade honom rätt, framhöll såsom sin åsigt, att Kongl. Maj:ts regering ej, på sätt tillbörligt hade varit, vid ertima riksdagen 1892 framhöll försvarsfrågan i sin helhet. Jag delar en sådan åsigt, och om man därför numera icke anser sig kunna uppfylla alla billiga anspråk med afseende på sjöförsvaret, så ber jag få uttala såsom min mening, att orsaken dertill ligger i den omständigheten, att det icke någon gång efter år 1883 lyckats att få försvarsfrågan framlagd i sin helhet. Det betonades i båda kamrarne

Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)

vid urtima riksdagen 1892, icke endast från icke sakkunnige, utan äfven från fullt sakkunnigt håll, att hvad sjöförsvaret anginge, så vore det för den närmaste framtiden ordnad så, att vi icke behöfde taga någon sådan hänsyn till detsamma som ökade anslagsfordringar. Vi, som trodde, att så var förhållandet, och som därför pröfvade förslaget vid urtima riksdagen endast med hänsyn till de kostnader, som skulle blifva en följd af detsammans antagande, vi lefde i den tron, att de anslag, som då utgingo till flottan, närmelsevis skulle för framtiden blifva desamma. Det var också därför vi bidrogo till urtima Riksdagens beslut. Äro vi i detta fall mer eller mindre vilseledda, vill jag säga, att jag icke kan annat än deröfver uttala ett djupt beklagande. Jag tror icke, att det går för sig, för att tillfredsställa de anspråk och fordringar, som nu ställas på oss i afseende på ordnandet af vårt sjöförsvär, hvarken att beträda den väg, som härför af några anvisas, eller att upptaga lån, ej heller att, såsom man än på det ena, än på det andra hållet i vårt land hör röster höja sig för, pålägga folket ökade skattebördor för sjöförsvarets utvidgande.

Jag förmår icke ingå i pröfning, huru flottans krigsmateriel bäst bör ordnas. Jag skall endast, i anledning af några ord, som yttrades af herr Mankell, be att få erinra derom, att denne talare, som ansåg att statsutskottet i denna punkt gått för långt och därför yrkade en nedsättning i den af utskottet föreslagna summan till 1,000,000 kronor, han kom i nästa ögonblick med ett eget förslag, hvilket gick ut på att bygga ännu större fartyg än nu ifrågasvarande, och för hvilka kostnaden skulle uppgå till 5 à 6,000,000 kronor stycket. Huru detta hans förslag passar ihop med hans yrkande, kan jag icke rätt förstå.

Det skulle kunna vara åtskilligt mera att här tillägga, men jag förmår, såsom jag sagt, icke bedöma frågan från mera än en enda synpunkt, och det är den, som jag nu framhållit. Jag anser, att vi måste taga hänsyn till hvad landet förmår bära. De kostnader, som ålagts nationen genom urtima Riksdagens beslut, äro så stora, att man enligt min tanke måste hålla den nuvarande totalkostnaden för försvaret inom de gränser, som den för närvarande har. Gå vi utöfver dessa gränser, då tror jag, att vi beträda en väg, som hvarken är tillräddig, ej heller, såsom det äfven framdeles kommer att visa sig, välbetänkt. Det kan ju hända, att, om man ser på totalkostnaden för försvaret, anslagen till de båda olika vapnen icke äro så fördelade, som de hade bort vara. Men om så är, att flottan fått för 'litet och landtförsvaret för mycket, så är detta icke Riksdagens fel, icke den enskilde representantens fel, utan det är att söka på annat håll.

Med anledning af herr Mankells yttrande, att statsutskottet gått för långt, då det hemställt, att Riksdagen skulle bestämma anslaget till fartygsmateriels anskaffning till 1,500,000 kronor, ber jag få säga, att jag anser det nuvarande ekonomiska tillståndet i landet ovilkorligen betinga, att man i hvarje stor anslagsfråga förfar så varsamt som möjligt. Hans yrkande att nedsätta ifrågasvarande anslag till 1,000,000 kronor tilltalar mig mycket, men jag kan lik-

väl icke vara med derom, emedan det visat sig medföra olägenheter att sätta ett så viktigt anslag som detta mycket lågt. Följden blifver endast, att man inom kort begär höjning af detsamma, och då förmår man kanske icke hålla anslaget inom vederbörliga gränser. Det är därför, som jag kunnat vara med om att, såsom statsutskottet gjort, föreslå detta anslag till 1,500,000 kronor, hvilket jag under andra förhållanden icke skulle varit med om. Jag tror, att kammaren gör klokast i att nu bifalla statsutskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)*

Herr Svensson från Karlskrona: Herr talman, mine herrar! Den förste talaren, som hade ordet efter herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet, yttrade sig i fråga om flottans förmåga att förhindra ett fiendtligt infall. Han sade, att vid urtima riksdagen lades största vigten på landförsvaret, och ingen yttrade sig då deremot och talade till flottans fördel. Mine herrar, jag har visserligen en låg grad inom flottan och kan möjligen därför anses ej besitta de fackkunskaper, som äro erforderliga för att här uppträda till försvar för flottans behof, så att kammaren kanske därför icke sätter så synnerligen stor tilltro till mina ord, men jag ber likväl att få hänvisa till de anföranden jag haft i försvarsfrågan, såväl vid 1892 års lagtima riksdag, som äfven vid urtima riksdagen samma år. Jag åtminstone har der framhållit flottans betydelse för vårt försvar. Min öfvertygelse är, att flottans främsta rol bör vara att försvara vår neutralitet. Såväl 1882 års sjöförsvarskomité som äfven 1892 års sjökrigsmaterielkomité hafva framhållit detta. Båda dessa komitéer voro ense om det antal fartyg, som minst erfordrades för att åstadkomma denna effekt. 1882 års komité föreslog nemligen i detta hänseende:

15 stycken pansarbåtar af »Sveas» cert,

50 » 1:a klassens minbåtar och

30 » 2:a » »

1892 års komité föreslog:

15 stycken 1:a klassens pansarbåtar,

30 » 1:a » minbåtar,

20 » 2:a klassens minbåtar, och

6 » avisofartyg.

Således föreslog den senare komitén en minskning i minbåtarnes antal, men deremot anskaffning af 6 stycken avisofartyg.

Om 1882 års komité's förslag fullföljts och det anslag, som af denna komité beräknats, hade utgått, då skulle vi för närvarande hafva omkring

6 stycken 1:a klassens pansarbåtar,

14 » 1:a » minbåtar, och

10 » 2:a » »

För närvarande består vår flotta af följande stridsfartyg:

3 stycken 1:a klassens pansarbåtar,

6 » 1:a » minbåtar,

9 » 2:a » »

4 » 2:a » pansarbåtar eller s. k. monitorer, och

9 » kanonbåtar.

Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)

Detta är alla de fartyg, vi egentligen kunna skicka ut, i händelse vår neutralitet skulle hotas.

Såsom jag nyss nämnde, bör flottans förnämsta uppgift vara att värna vår neutralitet. Jag är fullt öfvertygad derom. Jag har icke hört någon fackman påstå annat än, att, om vi hade en sådan flotta, som föreslagits af de båda komitéer jag nyss nämnt, då skulle säkerligen, vid ett utbrytande krig i Östersjön, hvarje fiendtlig magt räkna efter, hvilket som för honom kunde vara största fördelen, antingen att Sverige bibehölle sin neutralitet eller, i motsatt fall, slöte sig till dess eventuella motståndare. Det torde vara tydligt, att, om tvenne magter, hvilkas flottor äro ungefär jemnstarka, såsom exempelvis Ryssland och Tyskland, komme i krig med hvarandra, ryssarne om vår flotta slöte sig till dem, vore herrar i Östersjön och vice versa. Dessa magter skulle icke våga anfälla vår neutralitet, om vi hade en så stor flotta, som jag nyss nämnt. Vi skulle då, vid ett krigsutbrott, få sitta i fred, handeln skulle få fortgå, och landet skulle växa i välmåga. Jag tror, att de kostnader vi nedlägga på vår flotta skulle under sådana förhållanden vara mer än väl betalda.

Talaren på stockholmsbanken nämnde, att vi icke borde lägga ned några medel på flottan, att om på någon hufvudtitel besparingar kunde göras, så vore det på den femte hufvudtiteln, och att det icke spelar någon rol, om ett fartyg blefve färdigt några månader förr eller senare. Ja, då man känner den ställning, som denne talare alltid intagit till försvarsfrågan, kan man från det hållet icke vänta något annat. Är det fråga om att stärka vår armé, då bör man icke göra det, emedan flottan är vårt förnämsta försvar; är det fråga om att stärka vår flotta, då bör man icke göra det, utan då bör man i stället lägga ned kostnaderna på byggandet af fästningar, och vill man åter lägga ned kostnader på fästningsbyggnader, då heter det att kostnaderna äro för stora. Det är naturligtvis omöjligt att få ett betryggande försvar, om man ej nedlägger kostnader på försvarets olika grenar.

Jag tror för min del, att om vi hade råd att till flottans nybyggnad och underhåll offra de medel Kongl. Maj:t här begärt, dessa medel skulle vara synnerligen väl använda. Ett sådant anslag, som Kongl. Maj:t här begärt, skulle, om det beviljades, leda till icke obetydliga besparingar. Vi skulle få kontinuitet i fartygsbyggandet; den inhemska industrien skulle utveckla sig, emedan till fartygen behöfdes pansar och vi inom landet ha ett utmärkt råmaterial, som då komme till heders. Följden af en sådan industri skulle blifva, att vi kunde täta på den utländska marknaden. Äfven kanontillverkningen skulle komma att gå framåt.

Emellertid, såsom förhållandena nu äro, kan man icke annat än vara statsutskottet tacksam, för att det åtminstone föreslagit den summa, som det gjort. Då statsutskottet dervid varit enhälligt i sitt beslut, hvarken vill eller vågar jag yrka bifall till den kongl. propositionen, hvilken jag naturligtvis i flottans intresse helst skulle se bifallen, utan skall inskränka mig till att yrka bifall till statsutskottets föreliggande förslag.

Herr Jonsson i Hof: Det är alldeles naturligt att, då jag deltagit i utskottets behandling af den nu föreliggande punkten, och då ingen reservation vid densamma är fogad, jag kommer att rösta för det förslag, utskottet framställt. För detta ändamål hade jag således icke behöft yttra mig; men då jag ändå gör det, är det emedan jag anser mig böra säga några ord med anledning deraf, att en talare på stockholmsbanken så att säga stälde en interpellation till mig. Han har nemligen undrat, huru det kommer sig, att i afseende på de föreslagna förändringarne i byggnadssättet jag i år öfvergifvit den ståndpunkt, jag i fjol intog; och jag skall genast svara honom härpå. Först och främst har det förslag, som nu föreligger, och som blifvit närmare utarbetadt, den fördelen framför certkomiténs förslag, att pansartornen nu äro mycket bättre och säkrare än i den gamla typen. För det andra har pansaret omkring den sekundära bestyckningen nu undergått en betydande förbättring i jemförelse med hvad förut blifvit föreslaget. Då härtill kommer, att man med bibehållandet af pansarbåtarnes nuvarande form icke skulle kunna anbringa pansarskydd för det sekundära artilleriet, så torde det icke finnas någon annan utväg för att vinna det mål, man äsyftar, än att gå med på den föreslagna ändringen i afseende på det grofva artilleriets placering på fartyget. Detta har varit orsaken, hvarför jag nu kunnat vara med om förändringen. Man har nemligen icke kunnat finna någon annan utväg för att gifva pansarskydd åt det sekundära artilleriet än genom att skilja de grofva kanonerna åt och placera dem en i hvardera ändan af fartyget. För mig skulle det visserligen varit högst önskvärdt, om placering af dessa grofva kanoner kunnat ske annorlunda än nu är föreslaget, nemligen så, att icke tornen ställes i fartygets midtlinie utan på ömse sidor om densamma, hvarigenom de grofva kanonerna båda kunnat användas såväl för öfver som akter öfver. Men då, efter de upplysningar, som i statsutskottet i detta fall meddelats af en fackman, man funnit, att detta icke låter sig göra, tror jag man icke har något annat val än att nöja sig med den placering, som nu föreslagits. Detta har jag velat säga för att förklara den omständigheten, att jag nu kunnat vara med om förändringarne i afseende på byggnadssättet.

Hvad sedan beträffar anslagets storlek, så får jag säga, att en för mig högst betydelsefull omständighet dervidlag är den, att genom ett bifall till hvad statsutskottet nu föreslagit, hufvudtitelns slutsumma för det verkliga krigsändamålet kommer att blifva ungefärligen densamma, som 1882 års sjöförsvarskomité föreslog. Den blir visserligen något högre, omkring 200,000 kronor mera, men man måste dervid taga i betraktande, att en artillericorps kommit till, som förhöjt kostnaderna om jag minnes rätt med icke mindre än 180,000 å 190,000 kronor.

När jag så tager hänsyn härtill, så finner jag, att vi nu kommit till ungefär samma summa, som komitén ansåg landet i genomsnitt och normalt kunna bära, men skälet, hvarför vi nu icke kunna bevilja lika stora nybyggnadsanslag som de då föreslagna, utan att öfverskrida hela hufvudtitelns slutsumma, är att söka på andra om-

Angående extra anslag till anskaffning af fartygsmateriel.
(Forts.)

Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)

råden uti åtskilliga organisationer, som tagit en annan och dyrare rigtning, än då förelåg. Det är för mig icke något skäl att frångå den sammanlagda slutsumma, hvartill komitéen kom, emedan dessa organisationer i åtskilliga fall enligt min uppfattning äro dyrare än de behöft vara. Det är således för mig ett talande skäl, hvarför jag håller på att denna siffra, 1,500,000, är särdeles lämplig och väl afvägd, och jag tror, att, om vi hålla oss år för år vid ungefär denna summa, vi å ena sidan icke offra onödiga penningar på flottan och å andra vårt sjöförsvär småningom skall blifva afsevärdt starkare än det för närvarande är.

Här har af en talare framstälts på sätt och vis en interpellation till statsrådet och chefen för sjöförsvärdepartementet, huruvida tyngdpunkten af vårt försvär skulle kunna läggas på sjöförsväret, och herr statsrådet lemnade på denna fråga ett svar, som jag tror, att herrarne icke tillräckligt fattade. Han sade nemligen att, om vi nu hade den materiel, som olika komitéer föreslagit, vi utan tvifvel med stor utsigt om framgång skulle kunna afslå alla möjliga landstigningsförsök och att vi då med skäl skulle kunna lägga tyngdpunkten af försväret på sjöförsväret. Men jag ber herrarne lägga noga märke just på dessa ord: att, om vi *nu* hade dessa 15 eller 20 pansarbåtar, vi förmodligen här efter skulle kunna hålla jemna steg med utvecklingen af flottorna inom de länder, hvarmed vi kunna antagas komma att strida, men, som vi *nu* icke hafva mera än tre pansarbåtar färdiga och anslagit medel till en fjerde, måste vi på samma gång förstå meningen af svaret, att vi under nuvarande förhållanden icke kunna lägga någon tyngdpunkt på sjöförsväret. Ni böra nemligen betänka att, huru mycket vi än offra penningar till nybyggnader för flottan, våra ekonomiska resurser äro så väsentligen underlägsna de länders, hvarmed vi kunna komma att strida, att om tio eller tolf år, trots våra ansträngningar, svalget mellan vår och deras stridsstyrka skulle vara lika stort som för närvarande. Således tror jag, att vi kunna vara ense derom, att allt tal om att lägga tyngdpunkten af försväret på sjöförsväret icke håller streck, och att vi icke böra upptaga en sådan tanke och inplanta densamma i vårt folks uppfattning, ty då komma vi vilse, när det en gång gäller att vårt lands sjelfständighet hotas.

Deremot har det sitt berättigande att, när vi hafva en flotta, vårt sjöförsvär icke bör vanvårdas utan hållas uppe, åtminstone på den höjd det nu befinner sig, ty naturligt är det att, om vi hafva en flotta af någon betydelse, den åtminstone kan spela den rollen, att öfverförandet af en fiendtlig armécorps till oss icke kan ske lika snabbt som derest vi saknade allt sjöförsvär. Hafva vi en flotta, som spelar någon roll, vare sig af 3 eller 6 pansarbåtar med åtföljande minbåtar och dylikt, så måste en eventual fiende räkna med att vi hafva dessa fartyg och således måste han, så vida han icke oskadliggjort eller stängt dem inne, betänka sig, innan han ger sig till att söka öfverföra en armécorps. Ur den synpunkten anser jag, att flottan har sin lilla uppgift att fylla, nemligen att den gifver hären tid och rådrum att samla och ordna sig för att vara till hands på de platser, der den behöfves. Jag har alltid ansett, att

det är denna uppgift flottan har att fylla och ingen annan, och jag tror att längre än derhän bör man icke drifva hennes uppgift.

När nu icke något yrkande om höjning af det utaf statsutskottet föreslagna belopp, 1,500,000 kronor, framstälts, så är ju derom ingenting att säga, men hvad beträffar det gjorda yrkandet om nedsättning till 1 million kronor, så tror jag, att det äfven ur sparsamhetssynpunkt kan vara rådligast att bestämma beloppet till 1½ million kronor; jag säger detta *dels* därför att, om denna kammare skulle stanna vid 1 million kronor, ingen så säkert kan beräkna utgången af en blifvande gemensam votering mellan hvad Andra Kammaren beslutat och det möjligen högre belopp, hvarvid Första Kammaren förmodligen i så fall komme att stanna, *dels* också därför att, om vi än för i år finge detta belopp nedsatt, följdén antagligen icke kunde blifva annan än den, att man nästa år, om landets finanser då visa sig gynsammare än nu, tager 2 millioner kronor, hvarigenom man icke vunnit något ur sparsamhetssynpunkt, men återigen åstadkommit olägenheter i afseende å byggandet af fartyg genom att på så sätt vexla uti anslagsbeloppens storlek.

Det är således ur synpunkten af att åstadkomma stabilitet med afseende å nybyggnadsanslagens storlek, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Wikstén*.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet herr statsrådet Christerson: Med anledning af de anföranden, som nyss blifvit gjorda, skall jag be att få tillägga några ord till hvad jag nyss sagt. Det har af herr Pehrson på blekingebänken talats om svenska folkets oförmåga att bära dessa bördor. Jag tillåter mig icke att ingå i något bedömande af denna fråga. Men jag vill blott hafva uttalat, att om jag hade den personliga öfvertygelsen, att så vore, så hade det icke fallit mig in att föreslå Kongl. Maj:t att begära ett sådant belopp som här är i fråga. För min personliga del tror jag, att det ytterst beror på huru pass stora uppoffringar vi vilja underkasta oss och på ingenting annat.

Hvad beträffar herr Olof Jonssons i Hof yttrande om flottans ändamål och syfte, tror jag för min del, att man kan gå icke obetydligt högre, och att det mål, som med flottan verkligen skulle vinnas, om den bringades upp till det antal fartyg, som vid olika tillfällen blifvit föreslaget, är mycket viktigare, än hvad som nyss nämndes. Det skulle vara för långt att gå in i en vidlyftig diskussion härom, och man skulle ändå icke kunna säga något nytt. Derfor vill jag icke uppehålla kammaren vid detta ämne. Men det har yttrats några ord från en ärad talare på stockholmsbänken, som föranleda mig att besvara en del af dem. De hafva visserligen af två föregående talare från Karlskrona äfvensom ett par andra talare blifvit bemötta. Men det är ett par omständigheter, som de icke berört och som jag skall be att få upptaga.

Det nämndes, att det icke vore något skäl att forcera byggandet af dessa pansarbåtar. Ja, begreppet forcera kan ju vara mycket

Angående extra anslag till anskaffning af fartygsmateriel.
(Forts.)

Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)

olika, men att kalla det att bygga en pansarbåt om 3,000 tons på 3 år forcera, är en åsigt, hvarom talaren torde stå ensam.

Vidare inlät den ärade talaren sig på åtskilliga anmärkningar rörande pansarbåtarnes konstruktion. Redan vid föregående riksdag, då frågan förelåg, framkommo till en del alldeles samma anmärkningar. Samtliga af dessa hafva blifvit bemötta; de hafva återkommit i dag och delvis bemötts af en talare på karlskronabänken. Derför vill jag icke ingå i någon detalj annat än i afseende på den anmärkningen, som blifvit repeterad i dag, att de båda kanonerna icke skola kunna skjuta på samma mål. Det är deremot alldeles klart, att detta kan ske i hvarje fall, för så vidt icke målet ligger i förlängningen af fartygets mittelinie, men ur detta läge bringas ju målet lätt genom en liten gir åt ena eller andra sidan. Och då tycker jag, att påståendet, att hvar kanon skulle kosta 3 millioner kronor, icke hvilat på fullt rigtiga grunder.

Då man å ena sidan anser det för mycket att gifva $1\frac{1}{2}$ million till en pansarbåt, hvars värde är fullt erkänd, hvars lämplighet för vår skärgård under flera år blifvit noga pröfvad och som befunnits särdeles fördelaktig, så vill jag å min sida säga, att det synes mig icke finnas någon anledning för den, som icke sjelf varit i tillfälle att se ett sådant fartyg under manöver, att påstå att det till exempel skulle vara för stort, att det skulle manövrera illa — att det går för långsamt eller dylikt — och han har ej rätt att betvifla de motsatta faktiska uppgifter, som i fråga härom lemnats. Detta nämner jag icke därför, att jag vill hålla något loftal öfver dessa båtar, utan därför, att det kan finnas personer, som på grund af talarens öfvertygande ton och emedan de icke sjelfva så noga reflekterat öfver saken, kunna komma på den tanken, att i afseende på fartygstypen något vore att anmärka. Det är mycket vänligt mot flottan att vilja bevilja 5 å 6 millioner kronor till en kryssare, som skulle gå ut och skydda vår handel, men hvad skulle vederbörande göra med ett sådant fartyg vid inträffande krig? Det måste skickas långt bort från Sverige, ty här vore det utsatt för fienden och kunde ensamt alls ingen nytta göra.

Då man icke velat bevilja de begärda anslagen, har man äfven denna gång framhållit de stora budgeterna till flottan i andra länder och deras stora siffror såsom ett afskräckande exempel. Ja, det vore bra sorgligt, om allt som till formen är mycket stort skulle vara förskräckande. Jag tror, att betydelsen af dessa siffror kan reduceras högst betydligt, om man granskar användningen af de medel de angifva. Hvad särskildt beträffar den ryska flottan, så är det visserligen sant, att dess budget jemförd med vår är rätt stor. Men man skall icke glömma en sak, nemligen att ryska flottan har en Östersjö-station, en station i Svarta hafvet, en i Kaspiska hafvet och en vid Kamschatka, och att dessa skola hafva hvar och en sin del af budgeten. Den del, som faller på Östersjöflottan, är mindre än den, som faller på Svarta-hafsflottan. När vi således draga ifrån de delar, som tillkomma de öfriga stationerna, så återstår jemförelsevis ej så mycket för Östersjöflottan.

Om vi sedan se efter, hvad för slags fartyg som byggas, så är det fartyg på 9, 10 ända till 12 tusen tons. En nu snart under byggnad varande kryssare om 12,480 tons är jemnt dubbelt så lång som våra pansarbåtar. Huru vill man tänka sig, att dylika fartyg skulle kunna skrämma oss, då det är omöjligt för dem att komma in och manövrera i vår skärgård? Icke kan man tänka sig, att en marin har tid och tillfälle eller tanke på att enkom bygga fartyg, som passa just för våra kuster och våra skärgårdar.

För öfrigt hvad anslagen beträffa, så lästes här upp en lista på de summor, som lemnats under loppet af åtskilliga år. Jag skall be att få tillägga några år också, men de gå icke framåt utan bakåt. År 1889 beviljades för detta ändamål 945,000 kronor, 1888: 728,000 kronor, 1886: 243,000 kronor, 1882: 0 kronor, 1881: 0 och 1880: 0. Om man då tänker på, att flottan icke fått ett öre att bygga ett fartyg för under 3 år, så bör man icke undra på, att tillståndet blifvit sådant, att man nödvändigtvis behöfver någon tillväxt i dessa anslag.

Herr Peterson i Hasselstad: I enlighet med urtima Riksdagens beslut har det ordnats så, att landtförsvaret, såsom vi veta, intager en ganska aktningsvärd ställning i afseende å försvarsväsendet, ehuru med uppoffrande af betydliga kostnader. Men sjöförsvaret får man därför icke glömma. Sjöförsvaret har en vigtig uppgift att fylla, nemligen den att försvara våra kuster, skydda våra sjöstäder, ty det kan vara mycket svårt för en armé att möta en fiende, som kommit till våra kuster. Dessutom skall sjöförsvaret skydda vår handel, hvarför, som sagdt, flottan har en mycket vigtig uppgift att fylla.

Kongl. Maj:t har nu begärt för nästkommande år ett anslag å 2½ millioner kronor, och för min del skulle jag önska, att landet vore i den goda ekonomiska ställning och förhållandena vore sådana, att landet förmådde utgöra ett så stort årligt anslag för flottan, hvaraf den är i stort behof, men statsutskottet har, sin pligt likmätigt, ansett, att det i förhållande till landets ekonomiska ställning icke borde föreslå Riksdagen att bevilja högre belopp än 1½ million kronor.

Förhållandet är ju verkligen det, att ställningen inom landet är mycket tryckt; det känna alla, som äro hemma på landsbygden, isynnerhet hvad jordbruket beträffar. Och under sådana förhållanden är det ju icke skäl, att Riksdagen anstränger sig mera än hvad utskottet föreslagit.

Här har framstälts ett yrkande om nedsättning till 1 million kronor, men för min del kan jag icke vara med om en sådan nedsättning, utan anser jag i likhet med flere föregående talare, att detta icke vore någon vinst för landet, hvarför jag anhåller att med min röst få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Mankell: Endast några få ord, då det icke tjenar mycket till att inlåta sig på detaljer rörande materielens beskaffenhet. Jag ber endast att få bemöta hvad den förste ärade talaren

*Angående
extra anslag
till anskaffning af fartygsmateriel.*
(Forts.)

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriel.
(Forts.)*

på karlskronabänken, ingenjör Lilliehöök, behagade yttra. Jag kan nemligen icke förstå, att icke de förbättringar i afseende å konstruktionen af tornen och den sekundära bestyckningen, som han påpekade, lika väl kunna anbringas, om man behåller ett torn, som om om man fördelar artilleriet inom tvenne. Jag har så noggrant jag kunnat genomläst sjöförsvarskomiténs betänkande. Men jag har visserligen ej fått del af de upplysningar, som meddelats inom statsutskottet och som icke förekomma, vare sig i dess betänkande eller i statsrådsprotokollet. Och jag beklagar på det högsta, att dessa upplysningar icke förr kommit Riksdagen till handa, utan nu i sista stund meddelas. Dessa upplysningar hafva dock icke varit af beskaffenhet att kunna ändra min åsigt, nemligen att dessa förbättringar borde kunna anbringas lika väl med bibehållande af den gamla konstruktionen.

Det har vidare påpekats, att fördelen af att fördela artilleriet inom två torn skulle vara den, att man då samtidigt skulle kunna skjuta från båda tornen. Detta vet jag också mycket väl, men på hvad sätt skall det gå till? Jo, derigenom att man vänder bredsidan till eller lägger båten åtminstone till hälften på sidan, hvarigenom dock uppstår det ofördelaktigaste stridsförhållande, man kan tänka sig. Jag tror, att hvilken sjöman som helst skall draga i betänkande att i en sjöstrid med så pass små och så långa båtar lägga breddsidan till. Jag skulle åtminstone aldrig våga det.

Vidare nämndes, att man hade förhoppning om att få hastigheten ökad, men huru mycket? Jo, möjligen med en hel knop, d. v. s. från 15 till 16 knop. Nu frågas, om detta betyder något i afseende å det af mig beklagade förhållandet, att farten är för liten i jämförelse med en stor del af fartygen hos de sjömagter, med hvilka vi kunna antagas komma att strida.

Slutligen har man velat taga fasta på mitt yttrande, att jag för min del hellre såge byggandet af en stor pansarbåt för 5 eller 6 millioner, än dessa små fartyg. Detta är fullkomligt riktigt. Men märk noga, jag sade *en* sådan i stället för 3 eller 4 mindre, och jag står i det hänseendet för mina ord. Och skulle regeringen vilja afstå från de enligt min uppfattning olämpliga pansarbåtarna, så skall jag icke motsätta mig beviljandet af medel för ett sådant ändamål.

I öfrigt vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Hahn: Jag vill helt kort förklara, att jag, i händelse af votering, kommer att afgifva min röst för det mindre beloppet. Detta gör jag af flera skäl, hvilka jag dock icke skall upptaga kammarens tid med att närmare angifva; endast ett skall jag anhålla få påpeka. Jag anser nemligen, att denna kammare vid urtima riksdagen blifvit på sätt och vis vilseledd. Hade man då framhållit flottans betydelse för vårt försvar, är det icke otroligt, att denna kammare vid fattandet af sitt beslut rörande landtförsvarets ordnande kunnat vidtaga vissa besparingar, som nu kunnat komma flottan till del. Då man nu icke gjorde detta, så må *de*

bära ansvaret, som uraktlätit det, och detta är för mig ett stort skäl, hvarför jag icke vill vara med om det större beloppet.

Beträffande vidare den uttalade farhågan, att flottan, i händelse det mindre beloppet beviljades, skulle komma att vanvårdas, så kan jag icke förstå, att det kan skada att pruta något, då det icke är mera än en obetydlig summa.

Hvad som vid en blifvande gemensam votering rörande denna fråga kommer att ske beror väl på denna kammare. — Jag röstar för det mindre beloppet.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till herr Mankells under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Emellertid begärdes votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 9:de punkten af utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Mankell under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen utföll med 145 ja mot 58 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 10.

Bifölls.

Vid föredragning dernäst af *punkten 11* angående minskning af anslaget till rese- och traktamentspenningar begärdes ordet af

Herr Bokström, som anförde: Jag skall anhålla att vid denna punkt få göra ett uttalande.

Sedans flottans sjömanscorps organiserades kringresa i vårt land årligen två kommissioner, en från flottans station i Stockholm och en från stationen i Karlskrona, för att antaga rekryter vid den värfvade stammen. Dessa resekommissioner hafva tilldragit sig en viss uppmärksamhet med anledning deraf, att man icke kunnat förstå behovet af en så stor och dyrbar apparat för ifrågavarande ändamål. Man har ock trott sig finna, att resultatet af dessa kom-

*Angående
extra anslag
till anskaff-
ning af far-
tygsmateriet.
(Forts.)*

missioners verksamhet icke står i rimligt förhållande till omkostnaderna för desamma. Man har funnit af tidningarna, att på vissa centrala platser för dessa kommissioners verksamhet resultatet varit en eller två, ja på somliga ställen icke ens någon rekryt. Man gör sig då den frågan, huruvida dessa kommissioner må kunna anses vara nyttiga och nödiga ur annan synpunkt än såsom en inkomstgifvande rekreation för dem, som blifvit med ett sådant uppdrag betrodde. Om man ser till, huru rekryteringen vid andra värfvade corpser försiggår, så finner man, att en enda underofficer eller till och med endast en korpral sändes omkring landet för besörjande af detta uppdrag. Här åter är det icke nog med en kringresande underofficer, utan här skall en regementsofficer följa med, hvilken skall hafva det mödosamma och ansvarsfulla uppdraget att fungera såsom ordförande i kommissionen; vidare en officer af kaptensgrad, hvilken skall hafva det lika mödosamma, men kanske icke fullt så ansvarsfulla uppdraget att vara bisittare i kommissionen; vidare en kommissarie för att sköta skrifgörömbalen, antagligen emedan ett arbete af detta slag icke skulle anses vara väl förenligt med de medföljande officerarnes tjänstegrad och embetsställning. Vidare skall der vara med en läkare, ehuru det rundt omkring i landet finnes legitimerade läkare, som borde kunna vara kompetenta att undersöka och bedöma kropps-konstitutionen hos de personer, som skola anvärfvas vid flottans värfvade stam. Vidare är der med en underofficer, antagligen för att i allmänhet underlätta kommissionens mödor och biträda med — jag vet ej hvad; men, om man ser efter i den författning, som ligger till grund för dessa kommissioners verksamhet, så står der icke omtaladt, att någon underofficer hör till ifrågavarande kommissioner.

Kostnaderna för dessa resor äro nu visserligen icke så särdeles betydliga; de uppgingo nemligen för år 1892 till sammanlagdt 3,038 kronor 10 öre, reseräkningarnes summa. Jemförd med kostnaderna för sjömanscorpset i dess helhet och ännu mera med slutsumman för hela 5:te hufvudtiteln, spelar denna kostnad ju icke någon roll, men ur en annan synpunkt spelar den verkligen en roll, och det är denna synpunkt, som jag skall anhålla att i korthet få beröra. Den stora allmänheten vet icke och kan icke bedöma, huru anslagen till Kongl. Maj:ts flotta användas, men beträffande denna utgift, så ligger densamma i öppen dag för alla. Den stora allmänheten är på det klara med, att den hushållning, som här användes, icke står i öfverensstämmelse med landets tillgångar eller folkets önsknings; och de som döma strängare, de se i denna hushållning en hänsynslös, om också reglements-enlig misshushållning med statens medel. Till denna föreställning knyter sig lätt en annan, den nemligen att detta förhållande endast är ett symptom af en allmänare åkomma, som gör sig gällande äfven på andra områden af flottans förvaltning, beträffande hvilka den stora allmänheten icke kan bilda sig ett eget omdöme. Denna föreställning är farlig för sjövapnet; den kan lätt blifva en förstörande mina på frågor om beviljandet af anslag, som äro för sjövapnet i hög grad behöfliga, och den kan också verka störande, om icke för-

störande på det intresse för sjövapnet, som man sökt väcka genom försvarsrörelsen, genom så kallade försakelseveckor m. m. Det är därför af vigt, om denna föreställning är ogrundad, att den skingras, men å andra sidan, om den har något fog för sig, att åtgärder snart vidtagas till förändring i ett anskaffningssätt för den värfvade corpsen, som håller på att blifva en visa i landet.

Jag har velat göra detta uttalande vid denna punkt i stället för vid punkten angående sjömanscorpsen af det skäl, att jag icke velat på något sätt motverka det i nämnda punkt gjorda förslaget, som jag för min del anser vara väl behöfligt.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson yttrade: De anmärkningar, som herr Bokström nu framställt, förvåna mig icke alls. Apparaten är för stor, och hade anmärkningen blifvit förr framställd, så hade en ändring i förevarande afseende förmodligen redan skett. Jag kan meddela den upplysningen, att jag redan i fjor lät infordra förslag till högst betydande förenklingar och förbättringar i detta hänseende. Detta förslag har kommit in, men min mening är att försöka att göra antagningssättet ännu enklare, än enligt berörda förslag. Och jag har därför icke annat att tillägga, än att man icke har blundat för denna sak, utan har för afsigt att söka att åt densamma gifva den enklaste form, som kan medgifvas för vinnande af ett godt resultat.

Vidare anfördes icke. Punkten bifölls.

Punkten 12.

Mom. a.)

Bifölls.

Mom. b.)

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 127, hade herr C. W. Collander yrkat, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, på hvad sätt och till hvilket belopp olycksfallsförsäkring måtte kunna beredas gemenskapen vid lotsverket, vare sig för alla eller för dem, som vore mera utsatta för fara under tjensteutöfning, samt, om Kongl. Maj:t funne skäl besluta sådan försäkring, att utgifterna därför då måtte af öfverskotten på fyr- och båkmedel bestridas.

*Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.*

Utskottet hemstälde emellertid, att herr Collanders omfördä motion ej måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.
(Forts.)

I fråga härom anförde:

Herr Collander: Med en sällspord enighet har statsutskottet denna gång behandlat femte hufvudtiteln och kommit till sina beslut. Det är således alls icke någon utsigt att kunna få någon ändring i hvad utskottet föreslagit, men det har heller icke varit anledningen till att jag begärt ordet i denna fråga.

Som herrarne torde finna, har jag i min motion hemställt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om icke någon form af olycksfallsförsäkring kunde beredas den vid lotsverket anställda personalen, som ständigt är utsatt för lifsfara. Statsutskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka denna motion, då Riksdagen förut icke velat ingå i pröfning af dispositionen af fyr- och båkmedlen, men på samma gång har utskottet uttalat, att motionen syntes detsamma behjertansvärd. Då det emellertid nu icke synes möjligt förmå Riksdagen besluta att genom skrifvelse från Riksdagen få denna angelägenhet fram-buren till Kongl. Maj:t, så har jag tänkt mig, att om ett uttalande inom kamrarna i det syfte, som min motion afser, under diskussionen framkomme, så skulle ett sådant uttalande kunna ega den verkan, att regeringen toge saken i öfvervägande, då det gälde att disponera öfverskottet af fyr- och båkmedlen.

Jag tror icke, att jag behöfver vara mångordig för att framhålla vigten af det förslag, som min motion afser; ty det är väl en temligen allmänt erkänd sak, att dessa personer, som ofta få våga sitt lif för att rädda andras lif och egendom, dervid mången gång äro i den svåra belägenhet att nödgas tänka på hvad det innebär, som pligten här bjuder dem att göra, nemligen risken att få lemna sin familj i små omständigheter efter sig.

Af den beräkning, som jag i min motion verkställt, visar det sig för öfrigt, att den utgift, hvilken en åtgärd sådan som den af mig ifrågasatta komme att medföra för det allmänna, skulle inskränka sig till ganska måttliga summor.

Nu har man sagt, att staten icke bör vidtaga något dylikt steg, innan den stora frågan om olycksfallsförsäkring är löst, ty får en corps en dylik förmån, så komma snart en andra och en tredje och begära att äfven blifva delaktiga deraf. Jag ber dock få fästa uppmärksamheten på, att det är en väsentlig skilnad mellan försäkringen af lotsverkets personal och af andra corpser. Här är nemligen icke fråga om statsmedel i den bemärkelsen, att alla få bidra till desamma. Det är en enda näring, sjöfartsnäringen, som får bidra med dessa fyr- och båkmedel, hvilka ju äfven endast få användas för dess förkofran och säkerhet. Det vore därför, efter mitt förmenande, icke något farligt exempel, om denna närings tribut finge användas för ett sådant ändamål. Och min öfvertygelse är, att det icke finnes någon målsman för sjöfartsnäringen inom landet, som icke lifligt skulle önska bifall till en sådan åtgärd som den af mig föreslagna. Målsmännen för berörda näring i denna kammare äro icke många. Men jag hoppas, att äfven de, som icke äro speciella målsmän för sjöfartsnäringen, skola behjerta vigten af den ifrågasatta åtgärden.

Jag har med detta anförande endast velat uttala min mening i denna fråga, för hvilken jag hoppas att få medhåll inom kammaren, och på detta sätt framföra en vördsam hemställan till herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet, under hvilken lotsverket sorterar, att han ville behjerta denna angelägenhet.

Jag har intet yrkande att göra.

I detta yttrande instämde herrar *Bokström, Zetterstrand, Falk, Elis Nilson, Melin, Wijkander, Nyström, Rydning och Eklund* från Norrköping.

Herr Svensson från Karlskrona yttrade: Jag tror näppeligen, att det finnes någon enda samhällsklass, som så många gånger måste framträda, då den ser döden för ögonen, och fullgöra sin pligt, som just lotsarne. Det är just vid de tillfällen, då den största fara hotar för fartyg, egendom och besättning, som de måste gifva sig ut i storm och oväder. Lyckligtvis är förhållandet det, att vi hafva en synnerligen dugande och pligttrogen lotspersonal. Men man skulle icke kunna förvåna sig, om äfven denna pligtrogna lotspersonal, då den ser döden för ögonen och vet, att den lemnar sin familj i nöd och elände efter sig, då skulle svika sin pligt. Lyckligtvis har detta dock icke varit händelsen.

Det är af denna anledning, som jag anser motionen vara synnerligen beaktansvärd, och hvarför jag velat på detta sätt uttala mig i motionens syfte.

Det är helt naturligt, att statsutskottet icke kunnat komma till annat slut än det gjort, då Riksdagen en gång afsagt sig dispositionen af dessa medel och lemnat den i Kongl. Maj:ts hand. Det kan därför ej heller falla mig in att göra något yrkande, men i likhet med den föregående talaren har jag ansett mig böra begagna tillfället att till herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet framlägga den vördsamma anhållan, att han ville se till, hvad som kan göras för denna frågas lösning.

Herrar *Gethe* och *Lilliehöök* instämde häruti.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet *Christer-son*: Med anledning deraf, att ett par talare vändt sig direkt till mig rörande denna fråga, vill jag säga, att äfven jag är af deras åsigt derutinnan, att motionen berör en ytterst behjertansvärd sak. Jag har sjelf kanske mer än de fleste här i denna kammare varit i tillfälle att se denna personal, hvarom nu är fråga, arbeta under de svåra omständigheter, som ju alltid åtfölja deras yrke; och jag skall icke lägga den här nu framställda önskan ad acta. Men jag fruktar, att uppfyllande af densamma skulle blifva en anledning för många andra, som hafva ganska farliga sysselsättningar, att göra anspråk i enahanda rigtning, och att det sålunda kanske icke blefve lätt att, så som sig borde, begränsa omfattningen af denna fråga. Vi hafva, t. ex. — för att nu endast hålla mig till förhållandet, som mera direkt beröra mitt departement — en sär-

*Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.*

(Forts.)

*Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.
(Forts.)*

skild corps, som sysselsätter sig med mycket farliga saker, nemligen sprängämnen. Redan hafva inom denna corps flera olycksfall inträffat, i det att flere, både officerare och manskap, blifvit genom olyckshändelse dödade, och man skulle därför lätt kunna tänka sig, att såväl nämnda corps som äfven flera andra kunde framkomma med dylika anspråk.

Jag skall emellertid ej glömma saken, utan skall taga den i noggrant öfvervägande.

Herr Larsson från Upsala: Jag skulle hafva kunnat nöja mig med att varmt ansluta mig till motionens syfte, men då jag nu har ordet, skall jag äfven taga mig friheten påvisa, hvilken säregen ställning dessa lotsar intaga.

Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet har jemfört dem med dem, som hafva att handskas med sprängämnen. Men dessa kunna dock iakttaga försigtighetsmått för undvikande af olyckshändelser. Detta kunna deremot icke lotsarne, utan i likhet med soldaterna i krig måste de utföra sitt värf, huru stor faran än må synas.

Under sådana förhållanden är det aldeles klart, att försäkring af lotsarne mot olycksfall icke kan blifva något prejudikat för andra corpser, som i detta fall med dem ej kunna jemföras.

Vi böra äfven komma i håg, att våra lotsar ärligen rädda en mängd människolif och egendom af säkerligen flera millioner kronors värde. Att då icke tänka på deras efterlevande, kan säkerligen ej vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande. Det är därför ur rent humanitär synpunkt, som jag ber att få betona nödvändigheten af att bereda dessa farans män ett stöd för deras efterlevande.

Jag ber alltså att få uttala mig i samma syfte som motionären. Något yrkande har jag ej att göra.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag erkänner gerna det behjertansvärda i motionärens framställning derutinnan, att en olycksfallsförsäkring af dessa lotsar vore högst gagnelig. Syftet med motionärens framställning anser jag sålunda vara godt, men sättet att bringa detta önskningsmål till verkställighet kan vara mer än ett, och jag skiljer mig från motionären just i fråga härom. Detta har varit det skäl, som för mig varit bestämmande, då jag varit en af dem, som i utskottet yrkat afslag å motionärens förslag.

Det heter nemligen i sista delen af motionärens förslag, att, om Kongl. Maj:t funne skäligt besluta en sådan försäkring, utgifterna därför borde bestridas af öfverskotten på fyr- och båkmedlen. Nu förhåller det sig ju så beträffande våra lotsar, att deras ekonomiska ställning är åtminstone i allmänhet god, och jag föreställer mig därför, att de mycket väl hafva råd att sjelfva bestrida den afgift, som skulle ifrågakomma för deras olycksfallsförsäkring.

Man må nemligen vid detta tillfälle icke blunda för, att man beträder en väg, som man icke på långt när kan se slutet på. Skola kostnaderna för lotspersonalens olycksfallsförsäkring bestridas

af allmänna medel, för huru många andra i statens tjänst anställde personer kan detta icke då med lika mycket berättigande komma att sättas i fråga? Det är ur denna synpunkt, som jag icke vågat vara med om att tillstyrka bifall till motionärens förslag. Jag har derjemte att ännu en gång få betona, att såvidt jag vet, är lotspersonalens ekonomiska ställning så god, att det icke vore oskäligt att ålägga dem obligatorisk olycksfallsförsäkring, och om och när någon åtgärd i detta afseende skall vidtagas, synes mig då riktigt vara, att alla, som derefter tillträda en dylik befattning, förpligtas att försäkra sig mot olycksfall. Jag är, såsom sagdt, fullt öfvertygad, att den aflönning, som dessa personer åtnjuta, är tillräcklig för bestridande af premierna för ifrågasatta olycksfallsförsäkring och yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

*Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.
(Forts.)*

Herr Petersson i Runtorp: Jag är till väsentlig del förekommen af den näst föregående talaren. Äfven jag anser, att lotspersonalen är så väl aflönad, att om den blott blir uppmärksamgjord på förevarande sak samt de försäkringsanstalter, som nu finnas i landet, skall denna personal både kunna olycksfallsförsäkra sig samt också göra det på egen bekostnad.

Medan jag har ordet vill jag äfven protestera mot herr Svenssons från Karlskrona yttrande, att man kunde befara, att lotspersonalens pligtrohet skulle svika, om man icke bifölle en sådan framställning som den af motionären här gjorda. För min del tror jag nemligen, att denna personal består af så präktigt folk, att det vore nedsättande för dem att tänka något dylikt om dem, som herr Svensson gjorde.

Han sade äfven, att de kunde icke jämföras med andra corpser. Jo, det är just detta de kunna! Af statistiken vet man nemligen, att dödlighetsprocenten icke är större för lotspersonalen än bland andra. Om olycksfallsförsäkring skulle göras för några statens tjänare, så synes mig företrädesvis telefonuppsättarne i Stockholm m. fl. orter böra komma i fråga, hvilka måste springa omkring på taken till de höga husen och riskera lifvet ständigt och jemt fullt ut lika mycket, som lotspersonalen på sjön. Likaså är fallet med jernvägspersonalen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson från Karlskrona: I anledning af den siste talarens yttrande ber jag få säga, att jag i mitt förra yttrande kraftigt betonade, beträffande lotspersonalens pligtrohet, att det kunde icke sättas i fråga, att den skulle svika. Men jag sade, att det vore menskligt, om så skedde, då de stode med döden för ögonen och visste, att de lemnade sin familj efter sig i den bekymmersammaste belägenhet.

Jag begärde emellertid hufvudsakligen ordet med anledning af ett yttrande, som földes från blekingebänken. Det yttrades, att lotspersonalens lefnadsomständigheter äro sådana, att de mycket väl sjelfva kunna erlægga de premier, som fordras för en olycksfallsförsäkring. Ja, det kan ju hända, att det finnes lotsplatser,

Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.
(Forts.)

der denna personals inkomster äro ganska stora, men säkert är också, att det finnes många platser, der lotslotterna äro ganska obetydliga. Jag har af personer, som äro fullt förtroagna med förhållandena, hört uppgifvas, att det finnes 25 lotsplatser, der lotspenningarna icke uppgå till större belopp, än att det nått och jemnt räcker till för lotsarnes afgifter till den enskilda enke- och pupillkassan, och vid Kappelshamns lotsstation på Öland hafva lotspengarna under ett år uppgått till endast omkring sju kronor. Kan man då verkligen säga, att våra lotsar i allmänhet hafva en lysande ekonomisk ställning? Jag tror det icke.

Herr vice talmannen Danielson: Till de skäl, som redan af föregående talare anförts för bifall till statsutskottets hemställan i förevarande punkt, ber jag att få lägga ännu ett. Jag ber nemligen herrarne betänka, hvilken uppfattning skulle kunna göra sig gällande, om man, såsom nu skett, på fullt allvar söker uppmana regeringen att vidtaga någon åtgärd för åstadkommande af olycksfallsförsäkring åt gemenskapen vid lotsverket. Om denna uppmaning åtlödes af regeringen, skulle regeringen ju också ega rätt att, utan Riksdagens hörande, utanordna de för en dylik försäkring erforderliga medel och sålunda använda penningar för ett ändamål, som *Riksdagen* icke haft tillfälle att yttra sig öfver. Detta synes mig åtminstone ganska betänkligt, och jag tror derfor, att vi böra gå litet försigtigare till väga, än nu synes vara meningen.

Jag anser derjemte, att ett dylikt förfaringssätt är farligt för prejudikatets skull; ty man skulle sedan kunna från andra håll åberopa det och säga, att när Riksdagen under hand uppmanat regeringen att utanordna medel för lotspersonalens olycksfallsförsäkring; så är det väl i sin ordning, att äfven andra corpser beredas samma förmån på statsverkets bekostnad.

Detta gör, att det synes mig synnerligen viktigt, att man icke uppmanar regeringen att använda medel för ett ändamål, hvartill Riksdagen icke anvisat några medel. Detta har också utgjort det hufvudsakligaste skälet, hvarför statsutskottet icke kunnat bifalla motionen, hvars syftemål utskottet dock funnit behjertansvärdt. Jag tror sålunda, att de varma uttalanden, som här gjorts för motionens ändamål, icke böra af regeringen uppfattas på annat sätt, än att regeringen, om den anser något böra göras åt saken, då först inkommer till Riksdagen med ett förslag i ämnet, så att Riksdagen får tillfälle att uttala sig deröfver.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kamraren utskottets hemställan.

Punkterna 13 och 14.

Biföllos.

Punkten 15.

Kongl. Maj:t hade föreslaget Riksdagen att till artillerimateriel för fartyg på extra stat för år 1895 bevilja 152,900 kronor, men hemställde utskottet, att Riksdagen måtte till artillerimateriel för fartyg på extra stat för 1895 bevilja 100,000 kronor.

*Angående
beredande af
olycksfalls-
försäkring
för gemen-
skapen vid
lotsverket.
(Förta.)*

Efter föredragning af punkten anförde:

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson: Jag skall nu icke alls söka tala för återfäende af de 52,900 kronor, hvarmed Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt blifvit af statsutskottet minskadt. Jag vill endast nämna, att då jag förra gången tillstyrkte Kongl. Maj:t att begära anslag för denna artillerimateriel, var det ifrågasatt endast så stort belopp, som fordrades för anskaffande af den felande materielen. Regeringen ville naturligtvis icke stå i ansvar för denna brist, och frågan måste således återkomma till Riksdagen, till dess de erforderliga medlen blifvit anvisade. Om det nu af Kongl. Maj:t begärda anslaget beviljades, skulle man slippa ifrån att besvara Riksdagen med sådana frågor, ty vid härefter skeende fartygsbyggande skulle man inberäkna äfven kostnaden för anskaffande af den första utredningen af artilleri och ammunition, men då det af Kongl. Maj:t begärda beloppet icke beviljas, måste ny framställning i ämnet göras hos Riksdagen äfven nästa år. Eljest behöfde man hädanefter endast beträffande artillerimateriel begära af Riksdagen de medel, som fordras för den nu pågående förändringen af bestyckningen å våra 1:sta klassens kanonbåtar.

Den af statsutskottet här använda motivering förefaller mig för öfrigt något egendomlig. Den är visserligen fullkomligt koncis, då deri säges, att det icke bör beviljas större belopp, än som under de sistförflutna två åren anvisats. Detta kan ju vara ett skäl, men jag kan icke inse, hvad inverkan detsamma kan hafva på den sak, som det i denna punkt gäller, eller hvad sammanhang det har med afhjelpande af det föreliggande behovet eller dettas storlek och vigt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Återstående *punkterna 16—19.*

Biföllos.

§ 7.

Herr statsrådet friherre *A. Rappe* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

om anslag till nya kasernetablissemment m. m.;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. gra-

vören G. M. Wirsings enka Maria Walburga Johanna Wirsing, född Sonnenleiter; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt förrädsdrängen Olaus Pettersson.

De sålunda aflemnade kongl. propositionerna begärdes på bordet och bordlades till nästa sammantfäde.

§ 8.

Efter föredragning af statsutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstat för postsparbanken, biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 9.

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.*

I ordningen förekom dernäst sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868.

Genom en den 30 december 1893 afläten proposition, n:o 7, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll samt med bifogande tillika af vederbörande myndigheters i ärendet afgifna utlåtanden, jemlikt 87 § regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868.

Härigenom förordnas, att nedanstående paragrafer i förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868 skola erhålla följande förändrade lydelse:

11 §.

Krigshofrätten är en vid Svea hofrätt bildad särskild afdelning. Den utgöres af presidenten i Svea hofrätt, såsom ordförande, en ledamot i samma hofrätt, hvilken af Konungen förordnas att vara öfverauditör, samt tre militäre ledamöter.

Till militäre ledamöter förordnar Konungen, för tre år i sänder, en generalsperson och två regementsofficerare, af hvilka en skall tillhöra armén och en flottan; hvarjemte för tid, som nyss är sagd,

af Konungen förordnas två andra regementsofficerare, deraf en från flottan, att, vid förfall för någon af de militära ledamöterna, i hans ställe i krigshofrätten inträda.

Då mål, som röra sjökrigstjensten och manövern, förekomma, skall regementsofficeren af armén ur rätten afgå och i hans ställe en regementsofficer af flottan, hvilken af Konungen för tillfället förordnas, der inträda.

Vid förfall för presidenten förordnar, på anmälan derom, Konungen en ledamot i Svea hofrätt att såsom ledamot krigshofrätten biträda.

Hvad i denna § är sagdt om presidenten i Svea hofrätt gälle ock om tillförordnad president, der han af Konungen förordnats att jemväl vara ordförande i krigshofrätten.

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

13 §.

Har ledamot i krigsöfverdomstol icke förut aflagt domareed, må han ej till domareembetet träda, innan han sådan ed fullgjort.

I krigshofrätten tage främste militäre ledamoten plats närmast ordföranden och derefter öfrige ledamöterna i den ordning, hvartill de embeten, de eljest innehafva, dem berättiga. För öfverkrigsrätt gälle i detta afseende hvad i 9 § om krigsrätt sagdt är.

Vid förfall för ordföranden i krigsöfverdomstol föres ordet af den främste militäre ledamoten.

15 §.

Allmän åklagare vid krigshofrätten är krigsfiskalen. Han förordnas af Konungen; och må dertill kunna utses tjänsteman i Svea hofrätt.

Der öfverkrigsrätt finnes, förordne högste befälhafvaren särskild krigsfiskal, hvilken vid den rätt är allmän åklagare.

16 §.

Protokoll föres i krigsrätt af auditören, i öfverkrigsrätt af öfverauditören, och i krigshofrätten, efter ty särskildt föreskrifves, af tjänsteman i Svea hofrätt.

45 §.

Krigsöfverdomstol vare domför, ändå att blott öfverauditören och tre andre ledamöter äro tillstädes, der tre af dem om slutet ense äro.

Förhör med parter eller vittnen verkställas i öfverkrigsrätt, så ock i krigshofrätten, då militär ledamot der förer ordet, af öfverauditören.

Då hos krigsöfverdomstol mål till afgörande färdigt är, göre öfverauditören muntlig berättelse om saken: uppgifve ock de lag-

Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)

rum och författningar, som till målet lämpliga äro. Vid öfverläggning om beslut säge han sin mening först.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1895.

Under *punkten 1* hemställde nu utskottet, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservationer anmälts:

dels af herrar *Aunerstedt*, friherre *von Otter* och *Björnstjerna*, hvilka hemställt:

att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunde oförändrad bifallas, ville för sin del antaga följande

Lag

angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes.

Häriigenom förordnas, att nedanstående paragrafer i förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868 skola erhålla följande förändrade lydelse:

11 §.

Krigshofrätten utgöres af tre militära och två civila ledamöter.

Till militära ledamöter förordnar Konungen, för tre år i sänder, en generalsperson, såsom ordförande, samt två regementsofficerare, af hvilka en skall tillhöra armén och en flottan; hvarjemte för tid, som nyss är sagd, af Konungen förordnas två andra regementsofficerare, en från armén och en från flottan, att inträda i krigshofrätten, den förre vid förfall för någon af de militära ledamöterna för armén och den senare vid förfall för den militäre ledamöten från flottan.

De två civila ledamöterna utses af Konungen jemväl för tre år i sänder bland dem, som innehafva eller förvalta domareembete vid rikets allmänna domstolar eller embete i nedre justitierevisionen, och förordnar Konungen en af desse ledamöter att vara öfverauditör.

Då mål, som röra sjökrigstjensten och manövern, förekomma, skall regementsofficeren af armén ur rätten afgå och i hans ställe en regementsofficer af flottan, hvilken af Konungen för tillfället förordnas, der inträda.

13 §.

Har ledamot i krigsöfverdomstol icke förut aflagt domareed, må han ej till domareembetet träda, innan han sådan ed fullgjort.

I krigshofrätten tage främste militäre ledamoten plats närmast ordföranden och derefter öfriga ledamöterna i den ordning, hvartill de embeten, de eljest innehafva, dem berättiga. För öfverkrigsrätt gälle i detta afseende hvad i 9 § om krigsrätt sagdt är.

Vid förfall för ordföranden i krigsöfverdomstol föres ordet af den främste militäre ledamoten.

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

15 §.

Allmän åklagare vid krigshofrätten är krigsfiskalen. Han förordnas af Konungen.

Der öfverkrigsrätt finnes, förordne högste befälhafvaren särskild krigsfiskal, hvilken vid den rätt är allmän åklagare.

45 §.

Krigsöfverdomstol vare domför, ändå att blott öfverauditören och tre andre ledamöter äro tillstädes, der tre af dem om slutet ense äro.

Förhör med parter eller vittnen verkställas i krigsöfverdomstol af öfverauditören.

Då hos krigsöfverdomstol mål till afgörande färdigt är, göre öfverauditören muntlig berättelse om saken: uppgifve ock de lagrum och författningar, som till målet lämpliga äro. Vid öfverläggning om beslutet säge han sin mening först.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1895;

och *dels* af herr *von Krusenstjerna*, med hvilken herrar friherre *Gripenstedt* och *Ölander* instämt, och hvilken ansett, att med frågan om ändringar i krigshofrättens organisation helst borde för närvarande anstå och för ty yrkat afslag å den kongl. propositionen, men då detta yrkande icke vunnit understöd inom utskottet, anslutit sig till herr *Annerstedts* m. fl:s ofvan berörda förslag.

Sedan utskottets hemställen blifvit uppläst, anförde:

Herr *von Krusenstjerna*: Det statsrådsprotokoll, som grundlagsenligt skall åtfölja en kongl. proposition, plägar i regeln vara så affattadt, att först utvecklar föredragande departementschefen de skäl, som föranledt honom att tillstyrka Kongl. Maj:t att afåta den ifrågavarande propositionen, och sedan heter det, enligt regel: i hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt instämde statsrådets samtliga öfrige ledamöter. Detta brukar vara förhållandet, icke blott i 4 af 5, utan i 49 af 50 fall. Att med den mångfald af kongl. propositioner, som framkomma beträffande många invecklade och svårlösta frågor, skiljaktiga upp-

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

fattningar kunna blifva rådande hos någon af de tio Konungens rådgifvare, det är ju gifvet. Det skulle vara fast underligt, om icke så vore fallet, eller om icke hos någon af dem skulle förefinnas tvekan om nödvändigheten eller lämpligheten af någon föreslagen åtgärd eller lagförändring. Att i allt fall så ytterligt sällan skiljaktiga meningar angifvas i statsrådsprotokollet, det synes mig utvisa, att statsrådets ledamöter, såvidt de anse den ifrågasatta propositionens hufvudprinciper vara rigtiga, äfven om de kunna hysa skiljaktiga uppfattningar om lämpligheten och rigtigheten af en eller annan detalj deri, i alla fall underordna sin åsigt den föredragande departementschefens, för att icke äfventyra propositionens slutliga framgång. Sker åter icke detta, utan anförs till statsrådsprotokollet skiljaktiga meningar, synes mig detta utvisa, att någon eller några af Konungens rådgifvare ansett den ifrågasatta åtgärden vara så betänkelig eller till sina följder så oviss, att de funnit sig nödsakade till protokollet uttala dessa betänkligheter. Här i nu föreliggande kongl. proposition är just ett sådant fall. I det sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande är visserligen redogjort för frågans föregående historik och de yttranden, som i ämnet afgifvits af vissa myndigheter, äfvensom för föredragande departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet.

Men jag finner icke, att man omnämnt de skiljaktiga meningar, som finnas antecknade till statsrådsprotokollet, och då det ju kan hända, med den massa ärenden, som inkommit på sista tiden, att en eller annan ledamot af kammaren icke hunnit med att genomgå Kongl. Maj:ts proposition, har jag ansett mig böra särskildt fästa uppmärksamheten härå.

Det föreliggande ärendet tillhör enligt grundlagen statsrådet och chefens för justitiedepartementet föredragning, men det synes mig fullt ut lika mycket angå de båda cheferna för landt- och sjöförsvarsdepartementen; och går man nu till statsrådsprotokollet, så finner man, att just dessa båda departementschefer ansett sig pligtiga att, såsom det heter, uttala sina allvarliga betänkligheter emot den föreslagna ändringen. Den till formen något egendomliga reservation till statsrådsprotokollet, som derefter förekommit, tyckes icke hafva kunnat öfvertyga dessa ledamöter af Konungens råd, ty efter det herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet andra gången haft ordet och bemött sina kolleger, finnes i protokollet ingen antydan derom, att desse funnit anledning att frängå sina en gång uttalade betänkligheter. Vid det förhållande, att i en sådan fråga, som jag anser hufvudsakligen ega militär betydelse, dessa båda medlemmar af Konungens råd, de främsta representanterna för armén och flottan, uttalat sina allvarliga betänkligheter och stödt dessa sina betänkligheter på den grund, att de anse det vara skadligt för rättskipningen och menligt för uppriktigheten af disciplinen, om den ifrågasatta förändringen af denna organisation genomfördes — och det särskildt med afseende å krigshofrättens ställning såsom första domstol för officerare och vederlikar — att, säger jag, sådana bestämda betänkligheter hafva af dem uttalats, och då vidare, så vidt jag erfarit, icke någon an-

märkning framstälts mot det sätt, hvarpå krigshofrätten fullgjort sina åligganden — jag har tvärt om funnit, att vid den granskning, som nya lagberedningens förslag undergick i högsta domstolen, ett justitieråd gifvit krigshofrätten mycket ampla vitsord för det sätt, hvarpå den skött sig — så torde det kunna anses ganska naturligt, om betänkligheter emot den ifrågasatta åtgärden uppstå äfven hos andra och om man blir tveksam, huruvida det icke vore klokast och riktigast att under sådana förhållanden låta alltsamman för närvarande anstå. För en sådan åsigt har jag hemtat ett ytterligare stöd uti ett skäl, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet anfört till statsrådsprotokollet. Han framhåller nemligen der, hurusom i följd af den nya arméorganisationen en förändring i den nuvarande militära domstolsorganisationen är af behovet påkallad och således förestående. Han erinrar, att man kunde anordna fördelningskrigsrätter, eller hvad man vill kalla dem, som skulle blifva för de sex fördelningar, som finnas, första domstolen för officerare och vederlikar och i detta afseende intaga inom den militära domstolsorganisationen samma ställning, som krigshofrätten nu har. Genomfördes en sådan anordning, så skulle detta, såsom kammaren behagade finna, inverka i väsentlig mån på krigshofrätten. Antingen skulle krigshofrätten vara kvar, men endast såsom besvärinstans för krigsrätterna, eller också skulle man följa exemplet från utlandet, der det endast finnes två instanser, och således borttaga krigshofrätterna och låta besvärsmålen från krigsrätterna och fördelningskrigsrätterna fullföljas direkte till Kongl. Maj:t — att hafva tre instanser i krigsrättsmål, såsom förhållandet är i Sverige, är temligen enastående med undantag af i Finland, som efterbildat Sverige. Detta är ett skäl, hvarför jag anser att man icke nu borde brådska. Ett annat skäl, som erkänts af nya lagberedningen och äfven af chefen för justitiedepartementet, fastän de båda anse, att det icke är tillräckligt för att motivera att nu icke göra någonting, är den med bestämdhet förestående tillökningen uti målens antal i krigshofrätten. Det är nemligen två omständigheter, båda följer af den nya arméorganisationen, som verka ökning i målens antal. Den ena är förlängningen af tjänstgöringstiden för de värnpliktige och den andra och ännu mera verkande är tillökningen i den värfvade arméns styrka. Dessa två omständigheter medföra en ökning af målens antal inom krigshofrätten. Vi hafva redan sett bevis derpå under år 1893: antalet är icke stort, men det har dock ökats med 33 procent. Till dessa skäl vill jag lägga en vidare erinran om ytterligare en omständighet beträffande det skäl för uppskof, som jag anser ligga i den förändring i den militära domstolsorganisationen, som vi hafva att motse i följd af den nya arméorganisationen. Att detta skäl har en afgörande betydelse, derom kan jag hänvisa till högsta domstolens utlåtande i ärendet 1882. Der framhölls nemligen, jag tror af samtliga justitieråden, att det icke var skäl att göra något förr än man sett, huru en ny arméorganisation kunde komma att inverka på domstolsorganisationen. Den nya arméorganisa-

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.*
(Forts.)

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

tionen kom icke förr än 1892 och vi vänta ännu på domstolsorganisationens genomförande.

Jag skulle således för min del helst se ett uppskof med frågan, men jag förutser, att detta icke vinner understöd inom denna kammare. Riksdagen har ju begärt att få ett förslag om krigshofrättens ombildning eller indragning, och då är det ganska naturligt, att Kongl. Maj:t ansett sig böra komma med ett förslag. Jag antager, att inom denna kammare åtminstone sympatierna ingalunda äro för ett rent afslag, utan att man vill att något skall göras. Skall något göras, har man att välja emellan två förslag: det ena är Kongl. Maj:ts, det andra är herr Annerstedts och två andra reservanters; och enär jag icke torde kunna få framgång för att icke göra något alls, så stannar jag vid valet mellan dessa båda förslag vid herr Annerstedts förslag. Ty hvad är det Riksdagen vill? Den har två önskningsmål: den har velat, att det civila ledamotsantalet inom den militära öfverdomstolen skulle ökas; detta vinner man enligt både Kongl. Maj:ts och herr Annerstedts förslag. De öfverensstämma deri, att då det för närvarande är fyra militära och en civil ledamot, så hafva, enligt både Kongl. Maj:ts och reservanternas förslag, de civile ledamöternas antal ökats från en till två; deri äro de lika. Detta Riksdagens önskningsmål vinner man således i båda fallen. Riksdagens andra önskningsmål var besparing. Krigshofrätten kostar nu 18,000 à 19,000 kronor. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle den komma att kosta 9,050 kronor, således en besparing på något öfver 9,000 kronor. Enligt reservanternas förslag skulle den kosta 9,800 kronor. Hela skillnaden är 750 kronor, och denna summa är väl icke sådan, att den bör vara afgörande vid frågan om en domstols organisation.

Hvad har man då anmärkt mot Kongl. Maj:ts förslag? Jo, det har anmärkts från militär synpunkt — och det är på denna, jag lägger den största vigten, ty frågan gäller ju militärerna — det har anmärkts af cheferna för landt- och sjöförvarsdepartementen, att det för disciplinen skulle vara skadligt och stå i strid mot den militära uppfattningen — jag vill endast konstatera detta af chefen för landtförvarsdepartementet vitsordade faktum utan att vidare yttra mig derom — att i tåten för denna domstol, som är första instans för officerare och deras vederlikar, finna en civil och icke en militär såsom ordförande. Denna anmärkning undanrödjes genom antagandet af herr Annerstedts förslag; ty då enligt Kongl. Maj:ts förslag presidenten i Svea hofrätt skulle vara ordförande, skulle enligt herr Annerstedts förslag denna post beklädas af en generalsperson. Man undviker således att stöta den militära uppfattningen, men vinner ändå hufvudsyftet.

Men genom antagandet af herr Annerstedts förslag skulle man äfven undgå en annan anmärkning, nemligen den, som framstälts af Svea hofrätt deremot, att en af dess ordinarie ledamöter skulle helt och hållet tagas från hofrätten för att egna sig åt krigsdomstolen, hvarigenom hofrättens arbete och dess förmåga att fullgöra sina funktioner skulle komma att lida.

Under sådana förhållanden, då man å ena sidan kan undvika

hvad som anmärkts mot Kongl. Maj:ts förslag och å andra sidan kan vinna hufvudsyttet i Riksdagens önskningsmål, hemställer jag till kammaren, huruvida det icke vore skäl att nöja sig med herr Annerstedts förslag; och det är därför som jag, såvida jag icke kan inom kammaren få något understöd för hvad jag helst skulle vilja, nemligen anstånd med hela frågan, anhåller, herr talman, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan i den nu föredragna första punkten, måtte fatta beslut i enlighet med reservanternas förslag.

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Danielson: Då jag deltagit i utskottets behandling af denna fråga, skall jag be att få nämna några ord. Den föregående talaren nämnde, att det vore allvarliga betänkligheter, som yppat sig mot föreliggande förslag. Men dessa allvarliga betänkligheter har jag icke kunnat fatta vara så allvarliga, som han tycktes vilja angifva dem. Visserligen har det gjorts anmärkningar deremot, att hofrättens president skulle vara ordförande i krigshofrätten, äfvensom att en ledamot i hofrätten skulle förordnas till föredragande; men dessa anmärkningar tror jag icke äro så allvarsamma; och skulle nu också förslaget i denna del strida mot den militära uppfattningen, så tror jag, att vi likaväl hafva skäl att häfda och taga hänsyn äfven till den civila uppfattningen. Jag tycker verkligen, att, då förhållandet är sådant, när eu militär vid krigsrätt skall dömas för förseelse i sin tjänst, att rätten består af fyra militära ledamöter och en civil, nemligen auditören, det icke är för mycket, om han i hofrätten möter två civila och tre militära ledamöter. Men hvad skulle inträffa, om reservanternas förslag antoges? — Jo, att alla krigshofrättens ledamöter skulle ställas på förordnande. Vi skulle få en krigshofrätt i det afseendet likadan som vi haft, och detta är betänkligt. Skola vi nu ordna frågan, så bör det ske så, att åtminstone ordföranden och en ledamot äro ständiga.

Vidare hafva reservanterna föreslagit, att Konungen skulle kunna förordna de två civila ledamöterna bland personer, som förvalta domareembete vid rikets allmänna domstolar. Det, tyckes mig, skulle alldeles rubba ett väsentligt vilkor, som Riksdagen alltid fasthållit, nemligen att domare icke få hafva annan tjänst på rikets stat, än den han eger i kraft af sitt ordinarie domarevärf. Om man således icke inskränker Konungens rätt att tillsätta krigshofrättens civila ledamöter på det sättet, som utskottet föreslagit, utan om Konungen skulle få välja bland alla, som innehafva domarevärf, så måste man taga bort detta vilkor för alla domare. Men den omständigheten är för mig så vigtig, att jag icke kan vara med om reservanternas förslag. Ty det skulle rubba vilkoren för de löneregleringar, som Riksdagen beslutit, och det kan icke vara välbetänt.

Deremot tycker jag, att det är mycket välbetänt, att presidenten i Svea hofrätt äfven blir ordförande i krigshofrätten. Ty det är gifvet, att han med sin vana att leda sådana mål har en större auktoritet än en tillförordnad generalsperson, som snart efterträdes af en annan, så att det blir ombyte på ombyte. Huru stora fackinsigter och huru stor erfarenhet en sådan generalsperson än har,

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

så kan han nemligen icke hafva så stor vana i att behandla sådana rättegångsmål, som här äro i fråga; och denna kammare har alltid velat tillse, att det civila elementet komme att starkare representeras i denna rätt, än det förut varit. Jag tror därför, att regeringen har helt och hållet — eller så mycket som möjligt — gått kammarens önskningsar till mötes i den af kammaren alltid uttalade uppfattningen, och då tycker jag, att det skulle vara underligt, om man nu skulle afböja förslaget och låta dermed anstå. Ty icke kan ett lämpligare förslag framkomma, som löser frågan enligt denna kammarens uppfattning, än det som nu föreligger. Jag tror därför, att alla skäl tala för bifall till utskottets hemställan och derigenom också till Konungens förslag; jag vet nog, att det bland herrar militärer finnas de, som anse detta förslag träda den militära uppfattningen för nära — men jag är fullt öfvertygad, att det skälet icke är befogadt. Ty de få tänka på att vi, civila, vilja hafva någon betryggande motvigt i den öfverrätt, som är i fråga, så att icke det militära elementet kommer att blifva allt för öfvervägande. Det kan nemligen hända, att en begången förseelse mot krigslagarne icke är så synnerligt svår, sedd ifrån den civila uppfattningen; och då bör man väl kunna hafva en berättigad fordran att åtminstone i någon mån få dessa åsigt beaktade. Den militära uppfattningen tror jag i alla fall vara så starkt representerad, att man från den sidan icke har någon befogad anledning att klaga. Det är hufvudsakligen dessa skäl, som varit bestämmande för mig att vara med om utskottets förslag, till hvilket jag också skall hos kammaren anhålla om bifall.

Herr Elowson: Det är nu mer än 50 år, sedan Rikets Ständer gjorde framställning, i syfte att krigshofrätten skulle upphöra, och de göromål, som tillkomme den samma, öfverflyttas på de tre andra hofrätterna. Denna framställning kunde då icke vinna nådigt bifall. Äfven under den följande tiden hafva såväl Rikets Ständer, som sedermera Riksdagen gjort upprepade framställningar och uttalats önskningsmål angående dels indragning af krigshofrätten, dels ombildning af densamma; och jag vill erinra derom, att en framställning gjordes så sent som vid sistlidit års riksdag, då äfven tillades den önskan, att regeringen om möjligt redan till nästa d. v. s. nuvarande Riksdag måtte inkomma med förslag i ämnet. Anledningen till dessa framställningar och önskningsmål från Riksdagens sida hafva uppgifvits bestå deri, att man icke haft tillräcklig garanti för att lagens tillämpning skulle blifva på ett fullt tillbörligt sätt uppehållen af en specialdomstol, i hvilken det juridiska elementet vore för knappt tillgodosedt, det militära elementet åter vore allt för mycket öfvervägande, hvadan man önskat bereda större inflytande åt det juridiska eller civila elementet. Bland de förslag, hvilka äsyftat en ombildning af krigshofrätten i berörda afseende, gick ett derpå ut, att proportionen mellan civila och militära ledamöter skulle vara som 3 till 2. Denna anordning hade emellertid icke vunnit högsta domstolens godkännande. För den skull har man sedermera utgått ifrån den grundsats, att ifrågavarande krigs-

domstol skulle bestå af två civila och tre militära ledamöter, en grundsats, som icke varit föremål för anmärkning från högsta domstolen.

Man har således öfvergifvit tanken på att öfverföra de mål, som skulle förekomma i krigshofrätten, till handläggning inom de vanliga hofrätterna, och vill i stället bibehålla krigshofrätten som en specialdomstol. Uti det förslag, som nu föreligger, har ock efter mitt förmenande frågan om denna krigshofrätts sammansättning blifvit på ett lyckligt sätt löst. Det juridiska elementet har blifvit ökad, och den militära fackinsigten är ändock tillräckligt tillgodosedd. Särskildt lyckligt synes mig Kongl. Maj:ts förslag vara derutinnan, att ordförandeplatsen intages af presidenten i Svea hofrätt. Jag tror att det ligger stor betydelse i detta.

Den förste talaren erinrade om att statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, med hvilken statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet instämt, uttalat allvarliga betänkligheter mot förslaget från militär synpunkt. Men om jag läst det yttrande rätt, som finnes i statsrådsprotokollet, så torde herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet hafva grundat sina betänkligheter hufvudsakligen derpå, att ifrågavarande reform vore partiel och icke äfven omfattade de lägre krigsdomstolarne. Enligt hans förmenande skulle i följd af den förbättrade härordningen erfordras krigsdomstolar jemväl för härens fördelningar, intendenturcorpsen och etappväsendet. Det skulle således enligt hans mening vara önskligt, att omfattande ändringar af rättegångsordningen för krigsmagten komme till stånd. Men jag har likväl tyckt mig finna, att de argument, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet anfört, äro tillräckligt bindande, för att Riksdagen skall för sin del vidhålla den åsigt, som Riksdagen förut uttalat angående önskvärdheten af en reform på detta område.

Det har blifvit framhållet, såväl förut som nu, att det skulle te sig såsom en olikhet inför lagen och möjligen verka menligt för disciplinen, om en del af krigsmagten, menige man och underbefäl, skulle ställas i första instans inför krigsrätt och en del, nemligen officerarne, inför krigshofrätt. Men dels torde detta bero på historiska skäl, dels torde de fall, då en officer ställes inför krigsdomstol, vara betydligt mera invecklade, än när en af manskapet eller underbefålet ställes inför krigsdomstol. Anmärkningar torde deremot med fog kunna göras angående otillräckligheten af laginsigt hos underordnade krigsdomstolar. Men om en reform af dem är nu icke fråga. Olikheten inför lagen är i detta fall enligt min uppfattning icke af stor betydelse. Den är betingad deraf, att de mål, hvarför krigshofrätten i första instans är forum, äro mera invecklade och fordra större sakkunskap för att kunna bedömas.

Uti reservationen framhålles det med synnerlig styrka, att Kongl. Maj:ts af utskottet biträdda förslag skulle vara menligt för disciplinen, och det talas derjemte om, att man borde vidtaga de af Riksdagen begärda ändringarna på ett sådant sätt, att derigenom icke äfventyrades krigsöfverdomstolens förmåga att fullt tillgodose de fordringar, som från militär synpunkt böra ställas å densamma. Men, mine herrar, hvilka äro då de fordringar, som berättigadt

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)

kunna ifrån militär synpunkt ställas på en krigsöfverdomstol? Enligt min uppfattning kunna dessa icke uttryckas annorlunda, än att man har full garanti för att vid krigsdomstolen rättvisa blir tillämpad och lag får göra sig gällande och att, om jag så får säga, den, som ställes inför domstolen, får den föreställningen, att der skall honom vederfaras rättvisa, full rättvisa och ingenting annat än rättvisa; och i den uppfattningen blir han styrkt, om han på ordförandeplatsen vid denna domstol möter presidenten i Svea hofrätt. Jag kan således för min del icke finna, att förslaget kan vara från militär synpunkt otillfredsställande, då alla berättigade militära anspråk kunna göra sig gällande.

Man säger, att det erfordras fackinsigter. — Ja, mine herrar, dessa fackinsigter äro tillgodosedda. Det skall enligt Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag finnas tre militära och två lagkunniga ledamöter af domstolen; och ledningen af domstolens förhandlingar är anförtrodd åt presidenten i Svea hofrätt. Fackinsigterna måste blifva synnerligen väl tillgodosedda, då pluraliteten af domstolens ledamöter utgöres af militärer; och lagens föreskrifter måste blifva tillämpade, då ledningen af förhandlingarna är öfverlemnad åt presidenten i Svea hofrätt.

Det har anförts förut, att Riksdagen år 1893 begärde hos Kongl. Maj:ts att så skyndsamt som ske kunde få fram ett förslag i ämnet. Nu har här från regeringen framkommit ett förslag, som tillgodoser alla berättigade anspråk; och då det för mig synes önskvärdt, att, då sådant är möjligt, ett godt samarbete eger rum emellan Riksdag och regering, så kan jag för min del icke annat än gerna se att Andra Kammaren bifaller utskottets förslag, och anhåller därför om bifall till detsamma.

Häruti instämde herr Persson i Mörarp.

Herr Thestrup yttrade: Af de utskottsledamöter, som deltagit i behandlingen af sammansatta stats- och lagutskottets förevarande utlåtande, har halfva antalet bifallit den kongl. propositionen och till stöd därför, på sid. 12, åberopat de skäl, som af departementschefen blifvit vid föredragningen af den nådiga propositionen anförda. De synas emellertid hafva alldeles förbigått de för mig tungt vägande skäl *mot* förslaget, som vid ärendets förberedande behandling anförts icke allenast i krigshofrättens affordrade yttrande i ämnet — till hvilket jag får hänvisa — utan äfven de icke mindre viktiga skäl, som afgifvits af två af högsta domstolens ledamöter, hvilka yttrat sig öfver samma förslag, och slutligen det, som anförts af cheferna för landt- och sjöförvarsdepartementen.

Jemte öfriga invändningar mot föreliggande förslag, hvilka af den förste talaren fullständigt och på ett synnerligen förtjenstfullt sätt framhållits, föreligger ett skäl mot förslagets antagande, som för mig synas vara det viktigaste och mest afgörande. Det är hvad som anförts af herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet uti hans anförande till statsrådsprotokollet den 30 december

1893, då han uttalar, »att i anledning af 1892 års förbättrade härordning en mera omfattande omarbetning af den militära rättegångsordningen i dess helhet vore af behovet påkallad», samt vidare, »att ärendet icke kunde anses vara af så brådskande beskaffenhet, att det redan nu borde afgöras, utan, sedan frågan om krigshofrättens ombildande så länge varit å bane, det väl vore möjligt att låta frågan anstå den tid, som erfordrades för att omarbete förordningen om krigsdomstolar, så att den militära rättegångsordningen i dess helhet och i fullt tidsenlig form kunde på en gång föreläggas Riksdagen».

Det är väl sant, att denna fråga länge stått på dagordningen, men det synes mig dock, som om icke någon synnerlig skada skulle ske, om den ännu en tid finge anstå, helst med hänsyn till den erfarenhet angående krigshofrättens verksamhet, som uttalats inom högsta domstolen. En af dess ledamöter, hvilken yttrat sig i frågan, har nemligen meddelat, att, enligt högsta domstolens erfarenhet, krigshofrättens nuvarande organisation icke gifvit anledning till någon befogad anmärkning i afseende å uppfyllandet af dess värf, och att dessutom genom högsta domstolens sammansättning vid handläggningen af krigsrättsmål en fullt tillräcklig garanti åstadkommits för de rent juridiska synpunkternas behöriga beaktande.

Under sådana förhållanden skulle jag hafva varit mest benägen för att, med instämmande i herr von Krusenstjernas med fleres reservation, och på deri åberopade skäl, yrka afslag å det framlagda förslaget; men då jag vet, att ett sådant yrkande i denna kammare icke lär hafva någon utsigt till framgång, skall jag i stället be att få yrka bifall till den af herrar Annerstedt, friherre von Otter och Björnstjerna afgifna reservationen, hvilken synes mig vara egnad, att med bibehållande af de fördelar, Kongl. Maj:ts förslag innefattar, afägsna skälen till de anmärkningar, som från militär sida kunna mot detsamma framställas.

Herr Folke Andersson: Som herrarne finna, har Riksdagen länge uttalat önsknigar om att Kongl. Maj:t måtte framlägga förslag till omändring af krigshofrätten. Det är nu 50 år, sedan Riksdagen första gången aflät en skrifvelse i detta ärende, och sedermera hafva flera skrivelser följt, deraf sista gången vid 1893 års riksdag. Skälen, hvarför Riksdagen velat hafva en omändring af krigshofrätten, äro flera. Dels är den för dyr och kostsam och dels äro de militära ledamöterna för många, hvarför man önskat att få in flera civila ledamöter med lagkunskap, hvarigenom man ansett sig kunna erhålla ett mera opartiskt bedömande af målen. Kongl. Maj:t har förut en gång framlagt ett förslag, enligt hvilket krigshofrätten skulle bestå af tre civila och två militära ledamöter, men då ansågs det civila elementet vara för starkt representeradt. Nu är förhållandet ändradt så, att det skall blifva tre militärer och två civila ledamöter, och detta tycker jag åtminstone icke är för mycket begärdt. Det torde icke förundra någon, om i synnerhet denna kammare nu vill hafva en större garanti för denna domstols sammansättning, då vara söner skola mera aktivt deltaga i krigstjen-

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)

sten och således mål angående dem möjligen kunna blifva föremål för handläggning der, och jag hoppas därför, att kammaren skall bifalla, hvad utskottet här föreslagit.

Som herrarne finna, är utskottets betänkande åtföljdt af en reservation af herr Annerstedt med flere, och denna tyckes vid första påseende icke erbjuda så stora skiljaktigheter, men jag vill dock fästa herrarnes uppmärksamhet på hvori de bestå.

För det första vilja reservanterna icke, att krigshofrätten skall förenas med Svea hofrätt, utan att den skall vara en fristående hofrätt, i hvilken de civila ledamöterna skulle utses bland hvilka domare inom landet som helst. Vice talmannen har redan påpekat det olämpliga deri, och härtill kommer, att en dylik organisation skulle medföra ganska stora kostnader, ty dessa ledamöter skulle kanske behöfva resa hit från Norrland eller Skåne för att öfvervara handläggningen af ett mål i krigshofrätten.

För det andra vilja reservanterna, att ordförande i krigshofrätten skall vara icke en af de civila ledamöterna, utan en generalsperson, som Konungen skulle utnämna. Jag hemställer, om herrarne önska, att en generalsperson fortfarande skall sitta såsom ordförande i krigshofrätten, och om det icke innebär mera trygghet att på denna plats hafva presidenten i Svea hofrätt. Från denna synpunkt är således reservanternas förslag åtminstone för mig vida mindre antagligt än utskottets.

Om man genomläser det statsrådsprotokoll, som åtföljer den kongl. propositionen, så ser man, att icke någon af statsrådets ledamöter, med undantag af cheferna för landt- och sjöförsvarsdepartementen, haft något att anmärka mot förslaget, och det är således ur militär synpunkt, som anmärkingar deremot gjorts. Jag kan dock icke förstå, hvarför ej en lag, då någon förgått sig på något sätt, skall kunna tillämpas fullt opartiskt utan någon hänsyn vare sig till det ena eller andra elementets öfvervigt inom domstolen, och jag tycker för min del, att en rent civil domstol mycket väl skulle kunna afdöma dessa mål, om blott domstolen finge i de fall, då den saknade sakkunskap, tillkalla sakkunniga personer. Då emellertid Kongl. Maj:t framkommit med nu föreliggande förslag, och jag anser, att ehuru det militära elementet i domstolen derigenom är mer än tillräckligt starkt representeradt, den föreslagna organisationen är bättre än den vi nu hafva, och att vi för närvarande icke kunna komma längre, så skall jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bruzelius: Ingalunda skall jag tillåta mig att relatera allt, hvad som i denna fråga förut förekommit, ty detta synes af den kongl. propositionen och utskottets betänkande; men jag kan ej underlåta att än ytterligare betona, att denna fråga första gången väcktes år 1840, och att Riksdagen, om den nu, år 1894, icke vidare uppskjuter, utan löser frågan, icke gerna kan beskyllas för brådska vid densammes handläggning.

En anmärkning, som framstälts mot det kongl. förslaget, återfinnes i anförandet af ett af de justitieråd, som granskat förslaget.

Han yttrar, att, enligt den erfarenhet, som inom högsta domstolen vunnits, krigshofrättens nuvarande organisation icke gifvit anledning till någon befogad anmärkning i afseende å uppfyllandet af dess värf. Såvidt jag förstätt Riksdagens skrivelser i ämnet, har Riksdagen aldrig påstått, att krigshofrätten i sin nuvarande organisation ej skulle hafva mycket väl fyllt sitt värf. Men Riksdagen har anfört andra, i min tanke talande skäl för omorganisationen.

Vidare har samma justitieråd samt herrar statsråden och cheferna för landt- och sjöförvarsdepartementen mot förslaget framhållit den betänklighet, att den föreslagna krigshofrätten skulle få till ordförande en civil embetsman, och särskildt af det nämnda justitierådet, att denne civile embetsman skulle underteckna krigshofrättens domar. Det ena med det andra skulle ur militär synpunkt vara mindre välbetänkt. Jag vågar häremot erinra, att icke kan väl det gerna vara annat än välbetänkt, att, då det gäller en rättstvist, der det kan angå lif eller död, man i ordföranden möter ingen mer och ingen mindre än presidenten i Svea hofrätt — en plats, som aldrig varit, icke är och säkert aldrig kommer att besättas med någon annan än en af landets yppersta juridiska förmågor. De domar, som äfven i krigsrättsmål uti högsta instans utfärdas, undertecknas redan nu af en civil embetsman, en revisionssekreterare, om än före hans namn står Kongl. Maj:ts höga sekret. Aldrig har häraf förports någon olägenhet eller något, som verkat skadligt inom hären.

Den reservation, till hvilken här yrkats bifall, kan jag för min del icke biträda, ty jag anser, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har tillräckligt vederlagt de skäl, som reservanterna anfört för att nu uppskjuta frågan. Det hufvudsakliga skälet för afslag å den kongl. propositionen är den ifrågasatta omarbetningen af den militära rättegångsordningen i allmänhet, men härom säger herr chefen för justitiedepartementet, att denna ifrågasatta omarbetning desto mindre bör verka till undanskjutande af den nu föreliggande, slutberedda frågan om krigshofrättens ombildning som chefen för landtförvarsdepartementet sjelf förutsatt, att en krigshofrätt fortfarande måste finnas, och ej haft något att invända mot dess ordnande på nu föreslaget sätt, om de af honom förordade ändringarna i den militära rättegångsordningen varda genomförda.

På dessa och de flera andra skäl, som af föregående talare anförts, tager jag, herr talman, mig friheten yrka bifall till utskottets tillstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Wester: Ehuru här icke framstälts något yrkande på rent afslag, har dock från ett par håll starkt betonats krigsministerns yttrande till statsrådsprotokollet, att det borde anstå med denna omorganisation af krigshofrätten, emedan en omorganisation af den militära rättegångsordningen i allmänhet förestode. Jag tillåter mig i anledning deraf fästa uppmärksamheten på att samma krigsminister yttrat att, äfven om en sådan omorganisation af rättegångsordningen, som han tänkt sig, skulle komma till stånd, det

*Angående
ändrad or-
ganisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

dock behöfves en krigshofrätt, och att han under sådana förhållanden icke hade någon anmärkning att göra mot den af Kongl. Maj:t föreslagna sammansättningen af krigshofrätten.

Som saken nu föreligger, gäller endast att välja, hvilken organisation man helst vill antaga, antingen Kongl. Maj:ts eller reservanternas. För herr Annerstedts förslag har i första hand och såsom det förnämsta skälet anförts, att derigenom skulle, på sätt krigsministern också framhållit, uppfattningen inom armén om det olämpliga i en civil ordförande uti en krigsdomstol undanrödjas, då enligt sagda förslag ordföranden i krigshofrätten skulle vara en generalsperson.

Först och främst vill jag dervid fästa uppmärksamheten derpå, att bestämmelsen derom, att en generalsperson skall vara ordförande i krigshofrätten, icke har så särdeles stor betydelse, emedan för de fall, då ordföranden i domstolen egentligen skall agera, d. v. s. vid de muntliga förhandlingarna, det är föreskrifvet i rättegångsordningen — i hvilken ingen förändring här föreslagits — att den civila ledamoten skall föra ordet, och dervidlag kan generalspersonen sålunda såsom ordförande föga inverka på förhandlingarnas gång. Men om jag också vill medgifva, att man kan och kanske också bör taga någon hänsyn till den uppfattning, som finnes bland militärerna, kan jag ingalunda medgifva, att man skall taga så stor hänsyn dertill, att man därför skall sammansätta krigshofrätten på ett sätt, som icke är lika tillfredsställande, som det Kongl. Maj:t föreslagit. För min del anser jag, i likhet med hvad herr vice talmannen redan framhållit, att i reservanternas förslag förefinnes just den stora bristen, att alla ledamöterna af krigshofrätten skulle komma att ställas på förordnanden, som Kongl. Maj:t hvar tredje år kan förnya. Enligt min uppfattning blefve detta förhållande för krigshofrätten sämre, än hvad nu är fallet. Ty för närvarande är dock krigshofrättsrådet tillsatt med fullmakt och kan således icke entledigas när som helst. Genom reservanternas förslag skulle hela krigshofrätten hvar tredje år kunna förnyas, under det att deremot enligt Kongl. Maj:ts förslag presidenten i Svea hofrätt och en ledamot, som förordnats till öfverauditör, hade fasta platser. Dessutom torde det vara mycket tvifvelaktigt, huru det kan gå med sammansättningen af de civila ledamöterna efter reservanternas förslag. De säga, att dessa ledamöter skola tagas af dem, som »innehafva eller förvalta allmänt domareembete, eller äro revisionssekreterare». Det skulle naturligtvis vara sådana personer, som vore bosatta i Stockholm. Vi hafva då först ledamöterna i rådstufvurätten att ifrågasätta. — Det kan ju beträffande dem vara tvifvelaktigt, om det är i sin ordning, att staten mot ett ringa arvode för sitt behof använder en person, hvilken aflönas af staden, och hvilkens arbetskraft staden har rätt att taga i fullt anspråk. — Återstå sedan revisionssekreterare och ledamöter i Svea hofrätt. Hvad de förra beträffar, veta vi alla, att de redan nu äro så öfverlastade med arbete, att man af dem svårigen kan begära, att de skola sysselsätta sig med andra embetsgöromål. Hvad åter angår de senare eller ledamöterna i Svea hofrätt, så komma vi i detta

fallet till den olägenhet, som utgjorde grunden, hvarför Svea hofrätt så starkt afstyrkte Kongl. Maj:ts förslag, nemligen att det skulle taga bort arbetskraften från detta embetsverk. — En annan svag punkt i reservanternas förslag är, att de civila ledamöterna kunna tagas bland de personer, »som förvalta embete i allmän domstol». Häraf följer nemligen, att till civil ledamot i krigshofrätten kan förordnas den, som förvaltar ett domareembete i Svea hofrätt, d. v. s. äfven en tillfällig adjunkt, hur ung som helst. — Men det kan icke vara lämpligt att till civila ledamöter i krigshofrätten taga personer, som icke innehafva stadgad ålder och erfarenhet.

På dessa skäl kommer jag att rösta för bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Med anledning af de många och sakrika skäl, hvilka blifvit framställda för utskottets förslag, ber äfven jag, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr von Krusenstjerna: Endast ett par ord med anledning af herr Westers yttrande! — Han anmärkte mot reservanternas förslag särskildt, att alla ledamöterna af krigshofrätten komme att tillsättas på förordnande, och sade, att det sålunda i det fallet vore bättre, som det nu är stäldt med krigshofrätten, än hvad förhållandet skulle blifva, om reservanternas förslag i detta afseende bifölles. Ja, det medgifver jag gerna och sjelf skulle jag helst önska, att förhållandet förblefve, som det är. Men denna hans anmärkning drabbar ju i viss mån äfven Kongl. Maj:ts förslag. Ty det är väl att märka, att det icke är en *bestämmd* ledamot i hofrätten, som skulle blifva öfverauditör och förblifva sådan så länge han innehade sitt embete såsom hofrättsledamot, utan Kongl. Maj:t skulle *förordna* någon bland ledamöterna att fungera såsom öfverauditör. Det finnes icke ett ord i förslaget, som utmärker, att detta förordnande skulle gifvas på lifstid, utan det kan meddelas att gälla tills vidare. Sålunda kan detta förordnande återkallas, när Kongl. Maj:t så finner för godt lika väl som alla andra tillsvidare-förordnanden. Äfven med antagande af reservanternas förslag kan det ju inträffa, att desse till ledamöter i krigshofrätten förordnade civile personer äro ordinarie tjänstemän, och då äro de ju, synes det mig, lika fasta som den, hvilken enligt Kongl. Maj:ts förslag skall förordnas såsom öfverauditör.

Herr Wester: Jag skall be att få yttra några ord med anledning af herr von Krusenstjernas anförande. Han måtte icke riktigt hafva hört, hvad jag nyss sade, eller kanske jag icke uttryckte mig fullt så tydligt, som jag bort.

Det är mycket sant, att Kongl. Maj:t skall förordna öfverauditören, men det är den väsentliga skilnaden, att efter reservanternes förslag förordnas öfverauditören på tre år, hvaremot efter Kongl. Maj:ts förslag förordnandet kommer, såvidt af handlingarna synes, att räcka så länge personen i fråga är hofrättsledamot. Det är icke någon viss tid, på hvilken han förordnas. Det kan heller

*Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)*

Angående
ändrad orga-
nisation af
krigshof-
rätten.
(Forts.)

icke stå i Kongl. Maj:ts skön att när som helst återkalla förord-
nandet, utan man måste fatta det så, att så länge personen är
ledamot af Svea hofrätt och vill sköta öfverauditörsbefattningen,
så har han den qvar.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr
talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll
kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 10.

Om ändrade
bestämmelser
rörande
fjerdings-
mäns till-
sättning och
aflöning.

Slutligen föredrogs sammansatta stats- och lagutskottets utlå-
tande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser
rörande fjerdingsmäns tillsättning och aflöning.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att ifrågavarande, inom
Andra Kammaren af herr *O. Persson* i Rinkaby afgifna motion,
n:o 26, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af motionären

Herr *O. Persson* i Rinkaby, som yttrade: Jag har med före-
liggande motion velat fästa uppmärksamheten på en författning,
som enligt mitt förmenande är alldeles otidsenlig, ja, öfverlevvat
sig sjelf. Utskottet har icke kunnat dela denna min uppfattning,
och jag skall därför be att med några få ord angifva den erfaren-
het, jag haft af huru en författning sådan som den nuvarande kan
tillämpas.

Såsom af författningen synes, kan fjerdingsmanssysslan utöfvas
i tur mellan församlingens hemmansegare, så att hvarje hemman-
segare skall tjenstgöra ett år såsom fjerdingsman, den som har ett
stort hemman såväl som den som har ett helt litet. Följden häraf
blir med den nuvarande styckningen af hemmanen, att en hem-
mansegare, som eger endast så stor jordbit som det, hvarpå hans
hus är bygd, och som därför nödvändigt måste söka sin utkomst
på annat håll, nödgas stanna hemma i kommunen för att tjenst-
göra som fjerdingsman. Det kan hända, att en enka sitter med
en sådan liten lott. Enligt denna förordning är äfven hon skyldig
att betala fjerdingsman. Det heter nemligen i § 3: »Vare den,
som ej vill eller kan sysslan sjelf utöfva, i förra fallet berättigad
och i senare fallet pliktig att i sitt ställe sätta annan person, som
kronofogden pröfvar dertill lämplig». Dessa förhållanden tarfva
onekligen en ändring. Ingen af herrarne kan väl vilja påstå, att
det är rätt, att en person som har en egendom på 100 kronors
taxeringsvärde, skall hafva samma onus som den, hvilken eger
100,000 kronor. Det har inträffat fall, då ett hemman måst säljas,
för att fjerdingsmanstjensten skulle kunna betalas.

Utskottet har nu icke förnekat faktum, att det förhåller sig

så. Men utskottet yttrar: »Beträffande de församlingar, inom hvilka fjerdingmanssysslan utöfvas i tur mellan församlingens hemmans-egare, torde böra erinras, att fjerdingman för vissa uppdrag har rätt till ersättning. Sälunda har fjerdingman, som biträder kronans uppbördsman vid indrifning af oliqviderade kronouppbördsmedel eller kommunalutskylder, rätt att af sälunda indrifna medel åtnjuta hälften af uppbördsmannens andel i stadgade stämmoböter eller af den honom medgifna uppbördsprovision.» Ja, mine herrar, om vi räkna efter, huru mycket det är, så skola vi se, att den andelen är så obetydlig, att det icke blir ett enda öre till någon fjerdingman. Är det en utskyld, som skall indrifvas, så vet nog länsmanen att taga sin dräng med sig och taga betaldt för båda för resan. Fjerdingsmannens syssla inskränker sig nog till, att han får skriva ett bevis, att det icke finnes några tillgångar. Obegripligt är det därför, huru utskottet kunnat summera i hop en lön af sådant till fjerdingmannen.

Emellertid har utskottet i senare delen af sitt utlåtande an- fört goda skäl för afstyrkande af min motion; och det är på grund deraf, som jag ej heller skall framställa något yrkande. Utskottet säger: »Då fjerdingmansbefattningen, såsom författningen den 1 juni 1850 sjelf uttryckligen angiver, är ett menighetsbestyr och ej en statstjänst; då storleken af de utgifter, som genom antagan- det af motionärens förslag skulle drabba såväl kommunerna som staten, ej kan i någon mån beräknas», så kan utskottet ej tillstyrka motionen. Jag gillar fullkomligt utskottets motiv i detta hänse- ende. Då detta var den första motion jag väckte, trodde jag, att det kunde vara nog, om i densamma gjordes en enkel framställ- ning af det syfte jag afsåg, och att utskottet skulle åvägabringa den närmare utredning, som kunde vara behöflig. Häruti har jag nu tagit miste. Men tacksam hade jag varit, om utskottet åtmin- stone velat erkänna det origtiga i författningen, sådan den nu är. Jag hade då kunnat hysa förhoppning om framgång, derest jag komme att än en gång framlägga en motion i liknande syfte.

Under närvarande förhållanden får jag naturligen nöja mig med utskottets afstyrkande hemställan.

Vidare anförde:

Herr Folke Andersson: Som jag här från min plats ej kunde uppfatta motionärens anförande, är det mig omöjligt att ingå på någon vederläggning deraf. Jag vill blott på de skäl ut- skottet anført yrka bifall till dess hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mine herrar! Så- som motionärens förslag är formuleradt, har det icke varit möjligt, att utskottet kunnat komma till något annat resultat än att hem- ställa om afslag å detsamma. Men när man läser utskottets be- tänkande, ser det ut, som om utskottet hyste den åsigten, att all- ting är välbestäldt med fjerdingmanstjensten såsom den för när- varande är ordnad. Jag för min del kan icke finna, att så är.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande
fjerding-
mans till-
sättning och
aflöning.
(Forts.)*

Om ändrade
bestämmelser
rörande
fjerdings-
mäns till-
sättning och
aflöning.
(Forts.)

Den ifrågavarande författningen, nemligen stadgan om fjerdingsmän den 1 juni 1850, angifver uttryckligen, att fjerdingsmansbefattningen är ett *menighetsbestyr*. Men om man närmare tager kännedom om författningarna rörande denna sak, så finner man, att den, som eger fastighet af säterinatur, ej tillhör denna menighet; ty den, som eger sådan fastighet, behöfver icke utöfva fjerdingsmanstjenst. Det är sålunda äfven här ett privilegium, som borde vika, lika så väl som andra privilegier måst försvinna för nutida reformsträfvanden. Då utan tvifvel denna fråga åter kommer att bringas på tal vid en kommande riksdag, torde det vara skäl att äfven upptaga till bedömande den frågan, huruvida icke äfven säteriegare skola utöfva denna tjenst, för den händelse den skall vara ett kommunalt bestyr. Nu har man visserligen rättighet att på kommunalstämma, så att säga, ingå en förening för aflönande af fjerdingsman för distriktet. Men i de kommuner — och de äro många — der säterierna bilda en stor del af kommunerna, är det naturligt, att det ligger i deras intresse att sätta fjerdingsmanslönen så lågt, att det blir ett onus för de öfrige jordegarn. Då motionen, som nämndt, nog torde återkomma i en eller annan form, må man äfven söka taga den sidan af saken i öfvervägande, om ej detta privilegium för säteriegarna skulle upphöra och tjensten blifva ett kommunalt bestyr, ej ett »menighetsbestyr» i den inskränkta mening, hvari detta ord nu fattas.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 11.

Herr *C. F. Wallbom* aflemnade en motion, n:o 159, om ändring af § 87 mom. 2 regeringsformen, hvilken motion bordlades.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>A. Göransson</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 16 dennes,
» <i>J. P. Nilsson</i> i Kägglå	» 14 » » » 20 »
» <i>J. Andersson</i> i Lysvik	» 10 » » » 15 »
» <i>A. Hansson</i> i Solberga	» 10 » » » 19 »
» <i>G. W. Skytte</i>	» 10 » » » 19 »
» <i>C. A. Andersson</i> fr. Malmö	» 10 » » » 19 »
» <i>O. Larsson</i> i Mörtlösa	» 10 » » » 19 »
» <i>A. G. Anderson</i> i Himmelsby	under 10 dagar fr. o. m. den 19 dennes, och
» <i>Ivar Månsson</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 19 dennes.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjunde* hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; och

n:o 28, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor, rörande riksstatens fjerde hufvudtitel;

bevillningsutskottets memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i bevillningsutskottets betänkande n:o 3, angående vissa delar af tullbevillningen;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

n:o 3, angående afskrifning ur räkenskaperna af åtskilliga fordringar, tillhörande afdelningskontoren i Göteborg, Malmö, Jönköping och Karlstad; och

n:o 4 med anledning af väckt motion om anvisande af medel till uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. cirkulärbrevet den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckt förslag till lag angående cigarrbodars stängning under viss tid.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,23 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.